

Лезги Газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 21 (10978) хемис 27-май, 2021-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Мукъаят хъухь!

Дагъустандин здравоохраненидин министерстводин делилралди, республикада коронавирус акатзабурун къадар газф жезва. Мисал яз, алатай гъафтедин жумъя юкъуз дхутурханайрив агақъара бурун къадар 100-далай алатна. Им февралдин вацралай инихъ са йикъан къене и къадар инсанар начагъ хънвай сад лагъай душушъя.

Алай вахтунда и рекъем агъуз ахватнава. 26-майдин делилралди, республикада са йикъан къене 37 касдик коронавирус акатнава.

Са гафналди, түгъвал зайиф хънвач. Вири улькведа хъиз, Дагъустандани адан виллик пад къун патал газф къадар серенжемар къабулзава. РД-дин здравоохраненидин министр Татьяна Беляевадин гафаралди, агълайири дхуттурри гузай меслятраплам амал авунихъ еке метлеб ава.

И фендигар төгъульчандал тамамдаказ гъалибвал къаучудай са рехъ ава: азас акси раб ягъун. И меслэдэв жавабдарвиледи эгеччунайлай чакай гъар садан сагъламвал аслу я.

Къейд ийин хъи, къенин юкъуз Дагъустанда коронавирусдиз акси пар янавайбурун къадар 90 агъзурдалай алатнава.

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Москвада веревирдна

Алатай гъафтеда Москвадиз фейи Дагъустан Республикадин Къилин везифа яр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликова са шумуд гъуруш къиле тухвана. Гъуруширакай сада ам Н.Лопаткинан тъваруныхъ галай урологиядин ва интервенционный радиологиядин НИИ-дин къалахдихъ галас таниш хъана. И гъурушда РД-дин здравоохраненидин министр Татьяна Беляевади ва республикадин медицинадин са жерге идараирин руководителрини иштиракна.

Региондин Къиль НИИ-дин ачухзавай отделенийриз килигна. Гъаклама поликлиникадиз, физиодиагностикадин кабинетдиз, уродинамикадин ва видеородина- микадин лабораториядиз, патоморфологиадин ва генетикадин лабораториядиз, МРТ-дин кабинетдиз фена. Республика- дин руководителдиз клиникадин корпушар, адетдин палатаир, урологиядин от- деление, операцияр ийизвай чакяр ва аял- рин отделение къалпурна.

Сергей Меликова медицинадин ида- рада чин сагъламвал чадал хъизвай да- гъустанвийрални къиль чуугуна ва абуру- вай гъал-агъвал хабар къуна. Начагъ ин- санри къеид авурвал, абур иначпиз ийиз- вай медицинадин вири къуллугърилай пара рази я. Сергей Меликова институтда къалахзавай дагъустанвийр тир орди- торихъ галазни съзъбетар авуна. Гъа юкъуз урологиядин НИИ-дин ва республика- дин урологиядин центрадин арада телемости къиле фена. Ихътин формат- да аваз Москвадинни Дагъустандин уро- логи сад лагъай сеферда рафттарвална. Гъикл лагъайтла, түгъвалдин вахтунда рес- публикадин урологиядин центрада коро- навирусдик начагъбүр сагъар хъийизвай. Идал къведалди дагъустанвийри Моск- вадин пешекарривай вацра къвед-пуд се- ферда месляттар къачувай.

Республикадин Къиль “НИИЦ радиоло- гии” ФГБУ-дин, П.А.Герценан тъваруныхъ галай МНИОИ-дин директор, Россиядин Минздравдин штатдик квачир къилин он- колог Андрей Капринахъ ва Н.Лопаткинан тъваруныхъ галай урологиядин ва ин- тервенционный радиологиядин НИИ-дин ди- ректор Олег Аполихинахъ галас гъуруши- миш хъана. Абуру гележегда санал къва- лахунайкай веревирдер, урологиядин цен- траир медицинадин кадрийралди, алим- ради таъминарунин, улькведен техноло- гияр геъншарунин, сагъардай цийи къайдайрикай менфят къачунин месэлайрикай метлеблу ихтилатар авуна.

НИИ 1979-йисуз арадал гъайди я. Ам Россиядин здравоохраненидин министерстводин “НИИЦ радиологии” ФГБУ-дин къурулушдик филиал хъиз акатзава. Дунъядин майданда онкологиядик начагъбүр газф жезвай вахтунда Россияда ихътин онкохластер кардик кутун вахтуныхъ галас къязвай месэла я. Сад авунвай центрада 3 агъзурдалай виниз ксари зель- мет чуѓвазва. Дхуттурни гъар 16 агъзур операцияр ийизвай. Датлана цийи пре- паратар ва методикаир ишлемишава, йиса 3 миллиондилай виниз ахтармиш- нар къиле тухзува.

Алай вахтунда институт урологиядин ва андрологиядин рекъяя Россиядин илимдинни ахтармишунардай къилин идара яз гъисабзава. Ада илимдин ах- тармишунар комплекснадаказ къиле ту- хунал, медицинадин рекъяя пешекарви- лин къумек гунал гъузчивалязва. Ина урологиядин, онкоурологиядин, эндоуро- логиядин, нейроурологиядин ва аялрин урологиядин рекъяя геъншар крат ийиз- вай, киеве авайбурун дуркунар дегишар- зава.

Москвада авай вахтунда Сергей Меликова Россиядин просвещенидин министр Сергей Кравцовахъ галас Дагъус-

танды образованидин къурулуш вилик ту- хунайни ихтилатар авуна.

Ахпа региондин Къиль “Просвещение” издательстводин выставкадиз тамашна- ва и компанийдин президент Владимир Узуновахъ галас гъурушиши хъана. Ктаб- рин и издательстводиз девлетлу ва нур- лу тарих ава. Къе ада акъудзавай проду- циядик Россиядин образованидин орга- низацияри, педагогри ва ученики менфят къаучувава. Гъа са вахтунда инновациядин технологияр ишлемишунади аялриз чир- вилер гудай алай аямдин методикаир арадал гъизва.

Вичиз акур краиз къимет гуналди, Сергей Меликова къейдана: “Школайрин ва баҳчайрин идаираяра авай аялрин чирви- лер артухариз къумек гудай “Гележегдин школа” проект зун патал хъсан чешнедиз элкъвена. Къалахда мультимедийный, виртуальный ва алова материалар 3D-технологияр, робототехника ишлемишуни аялриз муракаб хабаррикай менфят къа- чунин карда къумек гузва. Абуру газф мес- элайрин гъавурда реъятдиз аякада. Чаз Дагъустандин образованидин къурулуш дидбай дегишариз къанзана. Гъавилий вин- нихъ лагъанвай проект чи республика- дин умъурдиз кечиримишда. Гъелбетда, и хиле авай вири месэлайра са юкъуз гъя- лиз жедач. Къведай йисан бюджет тайи- нардайла, чна и месэлайр фикирда къада.

Чи къилин везифа гележегдин несил тербияламишун я. Гъикл хъи, адан гъиле Дагъустандин къисмет ава. Баҳчадилай гатлунна, аял чирвилерин жигъетдай ви- ликиди фин лазим я. Гъавилий абуру тер- бия, чирвилер гудай педагогар, тербиячи- яр гъазурунни вахиблу месэлайрик акат- зава. Идан йакъиндей Россиядин просвещ- щенидин министрни чи гъавурда акъазва- ва чаз алай аямди истемишавай къвалах тешкилун патал ада къумекни гуда. Умуд- лу я, чалай и къвалах алакъда”

Нумрадай къела:

ВАТАНПЕРЕСВАЛ

Баркалду тухум

Афгъанистанда Александер 9 ыйсуз хъана 1981-1989-йисара Афгъанистанда Александеракай Батчинский дивизиядин “Солдат России” газетдин къилин редакторни хъана. Адалай къуулухъ ада “Голос афганца” радиостанцияда къвалахна. Со- веттин аскеррикай, офицеррикай газф за- рисовкяя, мақъалаяр, очеркар къъена.

▶ 3

ЖЕМИЯТ

Агъалияр гъикл хъуда?

Агъалияр хъунин, абурун къадар арту- харунин месэла чи государствовин къильин милли проектирикай сад яз, вилик кваз, хейлин ыйсар я. Гъеле 2007-йисалай инихъ “дидевилин капитал” лугъудайдини кардик кутунва. Къевд лагъай аял хайи вири дидейриз махсус программадай пулдин куль- мек гузва.

▶ 4

САГЪЛАМВАЛ

Чи таватдиз - грант

З.Къумазовадин проектдин тъварцый аквазайвал, ам ИВЛ-ра ва гъава михъи ийдай маса тадаракра ишлемишавай фильтрайз талукъди я. Генани гегъен- шидиз лагъайтла, абуру ишлемишавай вахт саки къве сеферда яргъи авуниз ва, къильдини, абурун ери хъсанаруниз талукъди я.

▶ 5

ТАРИХ

Агълабар: тарихдиз сиягъят

Агълабрин мавзолей адемдинди туш- шир къалубдинди я. Адан къене къван гала- чир сурни ава. Къенепатан цларикай сана араб чалал къхинар авунвай къван тунва. Текст тамамдиз къелиз хъанач.

▶ 6

ХҮРҮҮН МАЙИШАТ

Къиметар хажж хъунин себебар

Ракъун конструкцийрин къиметар баъза хъуни лагъайтла, объектдин къимет санлай 14-15 процентдин баъза хъунал гъизва. Идалайни гъейри, Дагъустан зал- залайрин жигъетдай хаталу чука тиришияй ина эцигзавай объекстра алава къадар ар- матура ишлемишава. Ракъун къиметар баъза хъуни газф къадар пудратчияр зар- раг хъунал гъун мумкин я...

▶ 7

ЭДБИЯТ

Къял-къял тавур зунжураг

Rikliz чими, дидед чалан миже, иер- вал гъиссиз тазвай чакяр романда газф ава, чаз ам мад ва мад къелиз клан жезва. Амма Гъажи Давудалай инихъ халък, лез- ги ватанар агуддай мурад рикле авай къягъ- риман лезги чиперал ханачир жал? Чи де- вирда ахътинбур чахъ, “игитар” тъварар алааз, виридалайни газф ава эхир - абуру гъа къадим девиррай атанвай гъа са ивидин веледар тушни мегер?

▶ 10

Туризм вилик тухуда

25-майдыз Дагъустандин Кыилин везифаир вахтуналди тамамарзай Сергей Меликован рөгъбервилек кваз регионда туризм вилик тухуниз талукъ месэлдадай совещание кыле фена. Идан гъакъиндай "Лезги газетдиз" республикадин Кыилин пресс-къуллугъди хабар гана.

Кылди къачуртла, властрин органын рөгъберрихъ ва республикадин туристилини бизнесдин векилрихъ галаз и хиле къенин юкуз авай гъал ва адап тележег веревирдна.

Кылдин тема - им халкъарин художественный сеняркарвилер вилик тухунин гележеддин мумкинвилериз ва туристири аслу рекъер физвай чакира культурадин объектар авай гъалдиз талукъди тир.

"2021-йисан туристилини вахт (сезон) башламиш хванва ва майдын суваррин ийкъари къалурайвал, гатун отпускайрин ва аялрин канкултин вахтар алукуналди республикадиз къевзтай туристри къадар тимил жезвач", - лагъана региондин Кыили ва муниципалитетрин рөгъберриз чакайлар тайин хилерай туризм вилик тухудай гъихътин мумкинвилер аватла лугъун теклифна.

Республикадиз къевзтай туристри къадар гзаф жезвайди къейд авуналди, Сергей Меликова хиве къуна хьи, ихътин гъалди шадар тавуна тазвач. "Гъа ихътин гъалар заз гележеддин хвана къланзана, герек инсанар республикадин лишанлу чакайлар, гъа гысадбай яз дагълух районрин инсанрин къив хълкун тавунтай тибият авай чакайлар фин, мұкъы патахъай, туристри къадар гзаф хъуни чун и кардиз гъынкъ гъазур хвана лугъудай сүални арадал гъизва", - лагъана Сергей Меликова совещанидин иштиракчийриз. Ада гъакъни, аэропортунилай егечина, транспортдин хелни вилик тухунин, туристар санай масаниз фидайла, абу-

рун хатасузвал таъминарунин чарасузвал авайдин къейдна.

"Чахъ машинар акъвазардай, вирида ишлемешдай чакаяр авач. Туристар акъваздай ва түннэр недай чакайрихъ галаз алакъалу месэлдаяр гъялун чарасуз я. Туристар патал къулай шартлар тешкилунин такъатар жағыуриз ва гъасилай пул проект вилик тухун патал ишлемешиз жедачни? Ихътин шартлар авачир къуралушди туристар хаталувилик куттада", - къейдна региондин Кыили.

Гъа са вахтунда Сергей Меликова инсанрин хатасузвал, тибиятдиз зарар тагунни рикелай алуд тавуниз эвер гана. Чун элкъуырна къунвай тибият, гъайварин алем, тибиятдин ресурсар хунын талукъ яз Сергей Меликова къенин юкузни законсуздаказ къум тухузвай тибиятдин заповедник Сарыкъум бархан мисал яз гъана. Гъульдун къумни законсуздаказ тухуни республикадиз зарар гузва.

Республикада алай аямдин туристилини комплекс арадал гъунайкайрахадайла, региондин Кыил туристилини 5 кластер - Сулакдин дагъар, Дербент шегъер, Каспий гъульдун къер, Ачиколдин вирир ва дагълух районар - арадал гъунин месэлдада мад сефер акъвазна.

"За гъамиша лугъузвайди я хьи, Дагъустан Кеферпатан Кавказда маса субъектрилай девлеттуя. Вучиз лагъайта, ина Кеферпатан Кавказда авай вири, артухлама яз гъульни ава. Амма гъульдун къер чина гъеле къулдаказ түккүрнавач", - къейдин Сергей Меликова.

Къейднавай вад кластердилай гъейри, региондин Кыилин фикирдалди, муниципалитетра чеххи проектирик квачир хъсан майданар мадни тимил авач, гъабурни вилик тухвана къланда. Месела, - реконструкция хъувуна къланзай Воронцован подвалар ва туристи итих ийизвай тарихдинни культурадин гзаф маса памятнико.

Гъукуматдин къумек агакъда

Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председатель Абдуллатыг Амирханов алатай гъафтидин жуъядиз Гуниб райондин Согратъ, Чох, Гуниб, Кудали ва Салта хуъериз фена.

Кудали хуъре гъукуматдин делегацияди участокдин больницидад, культурадин къвалеп къил чулагуна ва рекъиз килигна.

Хуърун больница 1955-йисуз эцигнавай къульне дараматда ава. Ам садрани капитальни даказ ремонтивав. Алай вахтунда медицинадин идаради вад хуърун агъалийриз къуллугъзва. Больницидадин чехибуру ва колективди хуъре медицинадин алай аямдин дарамат эцигун талабзава.

Культурадин къвалин дараматдални тарифдай гъал алач. Ина полар аватзава, мебель лап къульнеди я, цлар, къаварни ремонтна къланзана.

Салта хуъре РД-дин Гъукуматдин Председатель М.Рамазанован тъварунхъ галай юкъван школадиз ва амбулаториядиз фена. 1978-йисуз ишлемешиз вахканвай амбулатория целди тъхминарнава. Больницидадин руководстводи лагъай-

вал, колективдиз алай вахтунин истемишунрив къадайвал къалахун патал цийи тадаракар герек я, гъа гысадбай яз - стоматологиянбур, тади къумекдин пуд автомашин, аялрин ИВЛ - аппаратар.

Райондиз фин умуми совещание тухунади ва вилериз акур крарин нетижаяр къунади акъалтна. Гуниб райондин вилик акъвазнавай яшайишдин экономикадин важибул месэлдаяр гъялунин гъакъиндай талукъ гъар са министерство диз тапшуругъзар гана. Сифте нубатда - яшайишдин объектар эцигунин ва цийикла түккүр хъувунин жиъетдай.

Абдуллатыг Амирханова къейд авурувал, райондиз финин макъсад республикадин гъукуматди гъялна къланзай месэлдайрихъ галаз ала-къалу крар тайинарун я. И карда чакадин агъалийрин фикирар, талабунар чириунихъни еке метлеб ава.

Рикел хин хьи, са варз къван вилик квай ийкъара РД-дин Гъукуматдин Председатель Даҳадаев, Къарабудаҳкент, Докъузпара, Акуша, Унцукуль, Шамил районлиз фенай.

Загыр Арухов рикел хкана

Лезги ФЕТГЪУЛЛАГЬ

И ийкъара Нижний Новгородда авай чи ватанэгълиири, кылле и шегъерда кардик квай Дагъустандин халкъарин милли мединиятдин центрдин председатель Алимегъамед Магъсубов аваз, Россиянин гъукуматдин деятели Загыр Сабирович АРУХОВ рикел хуниз баҳшнавай миракат кыле тухвана. Ана дагъустанви машъур спортсменри, общественный деятель, карчийри иштиракна.

РД-дин милли сиясатдин, динрин краин ва къецепатан алакъайрин рекъий министр хъайи

Загыр Арухов 2005-йисан 20-майдыз террористин чиркин гъилери телефна.

З.Арухов неинки республикада, гъакъадалай къецени алакъунар авай реъбер ва сиясатчи хъиз машъур тир. Ам Дагъларин улкведин халкъарин садвилиз къеци ва Россиянин мулкара экстремизмдин идеологиядиз рехъ гуз алахъзайвайбуруз ви-къегъилелди акси экъечна.

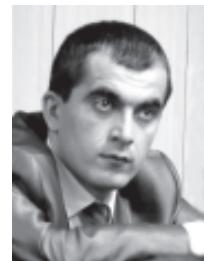
1999-йисуз Загыр Арухован агалкунар "Ватандин вилик лайхлувилерай" II дережадин ордендин медалдадли къейднай.

"Санал къватл хъун ва машъур ксар рикел хун Нижний Новгородда яшамиш жезвай дагъустанийрингъадин адетдиз элкъвенвай кар я. Загыр Сабирович къецепатан са шумуд чал чидай: араб, инглис, немс. Ахътин ксар чна гъамиша рикел хъузва", - лагъана Алимегъамед Магъсубова.

Загыр Арухов хътиң чехи ватанпересар, къетен инсанар, абурун крар рикел хъун ва несилрал малуматар агақтарун важибул кар я.

Кылин редактордин гаф Сулейман чи вири я!

Мегъамед ИБРАГЫМОВ

Стал Сулейман. Ам неинки Дагъустандин халкъдин сад лагъай шаир, гъакъини дагъустанви шаирин арада вичикай саки вири дунъярах сад лагъай устад я. Адакай Луи Арагона, Борис Пастернак, Михаил Шолохова, Алексей Суркова ва цурдади маса ксари - машъур писатели, критики къюненва. Максим Горькийди чи ватанэгълиидиз XX асирдин Гомер лагъана.

РИКИЕЛ ХХИН, Стал Сулейман 1934-йисан 22-августидиз СССР-дин писателирин съезддада раханай. Горькийдин талабунади Алексей Суркова Сулейманан раҳунара ван келай шириар урус чалаз таржума авунва ба абур Владимир Бензимянскийди къелнай.

Пакадин юкуз Стал Сулеймана съезддада рахадалай къулухъ мулькуд югъ арадай фейила, 1-сентябрдиз, съезддин трибуналдигъ эхиримжи гаф газ Максим Горький экъечнай. 400 делегатдин арадай адап рикел Стал Сулейман аламай. Горькийди Ага Сталдилай тир шаирдиз XX асирдин Гомер лагъана ва вириз Стал Сулейман хътиң инсанар хуъни эвер ганай.

1935-йисуз Стал Сулейман къвед лагъай сеферда СССР-дин писателирин Союздин пленумдад фенай. А чавуз улкведин меркезда къенкъевичи мадаррингъ Вирисоздин совещание кыле физвай. Аниз Сулейманазни теклифнавай. Анал шаир азербайжан чалал раханай. И чал совещанида иштиракай Иосиф Сталиназни чизвай. Ада Сулейманаз вичин патав президиумдиз эверна ва адеп тирвал жуунар авурдалай къулухъ арада вичин патай вуч къан ятла хабар къуна. Сулеймана ихътин жаваб ханай: "Зазнизи умъурдин юлдашдиз - къве жуут резиндин калушар, чи райондиз - консервийрин завод". Шаирдин талабун къилиз акъуднай.

Сулейман къейила (1937-йисан 23-ноябр), Советтин Союздин телеграфдин агентстводи хабар ганай: "Къе 11 жез 15 декъица амайла Стал Сулейман шириар къецепатан 11 чалаз таржума авунвай. ТАСС-дин малуматда Стал Сулейман вуж ятла къалурунин игтияж авачир: Дагъустандай тир XX асирдин Гомер вири дунъядиз чизвай.

Гъайф хъи, эхиримжи вахтара Дагъларин улкведин дагъустанийрингъадик сад лагъайдай яз вири дунъядиз машъур авур чи баркаллу ватанэгълидин бажарагъдал шак гъизвай, адап дережа агузариз алахъзайвай къуватар пайдай жезва. Ахътинбуруз яб тагайтлани жеда, гъылкъайта, лайхлувилерай тарифар авунвади Сулейманан дерејада къалура". И вахтунда залдай сада "Мегер къуне, Расул Гъамзатович, Дагъустан машъур авунчани?" лагъана хабар къуна. "Зун Сулеймана машъур авур Дагъустандай тир дидедиз хъана", - жаваб ханай шаирди ("Дагестанская правда" газетдай. 2019-йисан 139-140-нумраяр).

...Идалай къулухъни Бисавалиевар хътиңбуруз дунъядиз къевзхъфида. Амма Стал Сулейманан чехивал, бажарагъ, къакъан дерејада садавайни инкариз жеда. Ам эбедин вири дунъядиз чизвай!

Назир ШИХГЬАСАНОВ

Алай йисан 19-мартиз Уллу-Гъетягырин хурые Яран сувариз талукъарнавай шадвилин мярекат кыле фена. Аник Дагъустандин филармониядин манидарини - София Рашуевади, Пьер Айджоди, Хадижат Ибраевимовади, Диляра Надыровади ва "Восток" ВИА-дин солист Биримбет Гъусейханова иштиракна. Яран сувариз хуруны клубдин күуллугчыри тъямту хурекар гъазурнавай: хъчарин афарар, хинкларар, таач, семена, чукъ, иситла, чул, межкүйт, члахарин аш, цикленар, гузанияр, шуэряр... Шадвилин мярекат Альярзаева Зурханумы кыле тухвана. Сувар мубаракун патал Дилярадиз гаф гайила, ада пара итижлу ихтилат авуна: "Гъуреметлу зи дидедин хурунвияр! Вад йис идалай вилик Белгород шеърдай Дагъустандин культурадин министерстводиз чар атана. Адан куруу мана ихтынди тир: "Чина еке авторитеттеги агадай дагъустанвидин юбилей къейдзая. Ада хуш жедайвал, манидарин са десте ракъура". Ракъуна. Дестедик зун-

Казим Рамазанов

Александер Рамазанов

ни квай. Чун хъсандин къабулна. Чнани юбилиядиз милли маниралди шад вакъия төбикна. За мани лагъайдалай гъульюнис юбилияр зи патав атана ва лезгидалди хабар къуна:

- Вун гъинай я, чан руш?

- Зун Дербентда яшамиш жезва. Диде зи Гъетягыай, буба Хив райондай я, - жаваб гана за.

- Зунни Гъетягыай я, - лагъана ада, мадни шад хъана. - Ихтин аламатни аквада хын вилериз. Ярагъал Урусатда къве гъетягыи сад-садал гъалтна. Заз хурутакуна 47 йис я.

Ам Рамазанов Александер тир", - хълагъан Дилияра ханумди.

Манидардин ихтилати зи рикел баркаллу тухумдун векилар хана.

РАМАЗАНОВ Александер XIX асирда вичайк хъсан майилар тур Рамазанов Рамазанан птул я. Ада зи хурун школада за тарсарни гайди я. Гила ам подполковник, журналист, писатель я. Рамазанов Рамазанана адан камаллу 5 хци Гъетягырин жемятдиз ва чи Ватандиз күуллугъна. Александеран чехи буба - Нагъвая 1912-йисуз чи районда Гъетягырин хурые сад лагъай светская школа ачуна. Кылин чирвилер авай адан стха Абдулхаликъя аялиз пулсуз тарсар гана. Хурые мискин эцигдайла (1911-йис), пулдин күмекар авуна. 1920-йисуз хурые, школадин дарамат авачиз акуна, ада вичин подвалар квай, къавуз ракъя наявай, чехи зал ва 5 къавул дарамат, бегъер гузвой са гектар багъын галас школадиз вичин патай багъышна.

XX асирдин сифте кылелерай Александеран чехи имиди - **РАМАЗАНОВ Казима** Бакуда ва Москвада военный училищеяр күттэяна. 34 йисан яшда авайла, адакай полковник хъана. Дульяндин сад лагъай дяведин женера (1916-йисан көквара) залан хер хана, ам немсерин есирда гъатна. Ам са шумуд ордендин сагыбиши хъанвай. Түркверин талабуниз килигна, Германияди Казим абурув вахкан. 1918-йисуз Казимаз генералдин чин гана. Түрквер Бакудиз ақъатай 3-юкъуз, Казим адан стхадини чи хурунви Рагъманов Ламета (большевикрин партиядин чен - агитатор) Кыблепатан Дагъустандин большевикрин ячейкайриз регъбервал гузвой "Фарук" комитетдиз тухвана. Аниз тухвайлар, комитетдин регъберриз генералди лагъана: "Гила зарай, түркверин пашадай, күй аскер жеда. Зун күнне тапшумишай къвалахар кылиз акъудиз алахъда". 1919-йисан августдин вакъра "Фарук" комитетди Т.Юзбековали К.Рамазановал Кыасумхъурел алай Деникинан

гадади Гъетягъа күттэяна. Гъар киши юкъуз ада школадин библиотекадай 5-6 ктаб къаччадай. Математикадай ада муаллимдиз тажуб жедай суалар гудай. Зи фикир авай, школа күттэяйла, ам са технический вуздиз көлелиз фида лагъана. 1968-йисуз ам Дагъустандин хурун майшатдин институттик экччайла, муаллимар тажуб хъанай. Заз чирвал, ада гъанани хъсандиз көлэзвай, шириарни къизвай, газетизни ақъатзаявай. Спортсмен яз, ақъажуннари иштиракзаявай. Вучиз ятчани, институт ақъалттарнач. Ам хушиналди армиядиз фена. Ада Түркменияда Ирандин сергъятдин патав гвай радиотехнический базада күуллугъна.

Александера хъсандиз күуллугъна. Махачкаладиз офицер яз хтаны. Хурун майшатдин институт яру диплом къачунади күттэяна. Алакунтар авай Александераз армиядиз эвер хъувуна. 1977-йисуз ам Польшадин сергъятдин патав гвай ротадиз замполитвиле ракъуна.

1980-йисуз Афганистандин гъукуматдин талабуналди СССР-дин са къадар къушунар а ульквездиз ракъурнай. Александеракай дивизиядин газетдин корреспондент хъанвай. А

Баркаллу тухум

гарнizon күківарун, Күрредин халкъар дяведиз къарагъарун тапшумышда. "Дагъустандин тарих" ктабдин 93-чина икі къхене: "Күрредин округда Т.Юзбекован, К.Рамазанов, К.Акиман, А.Мурсалован ишитвилин регъбервилик кваз хурура агитацияр, собраныяр, съездар тухеайдалай гъулгунизд гапуарни тфенгер гвайбур галаз 24-августдиз (1919-йис) Кыасумхъурел алай Деникин гарнizonдада гъужумна ва ам күківарна. Цийи гъукумат патав женгиниз къарагъанавайбурун гъиле 1800 винтовка, 10 пулемет, 3 туп ва 2 миллионыдилай виниз патрумар, снарядар гъатна". Гъа ктабдин 94-чина давамарзава: "Сентябрдин эхирра 4 округдай женгиниз къарагъанавайбуру - Къайтатъ - Табасарандин (500 кас), Күрредин (1000), Самурдин (450), Даргийрин (200) Т.Юзбекован, К.Рамазанов ишитвилик кваз Белик галай патахъай Дербент къацауз фена. Күрүн са вахтунда дагъияр къушундиз элкъурна. Яру партизанрин дестейрикай ибарат Дербентдин фронтдин командующий виле А.Дьяков тайнара. Казим Кыблепатан фронтдин штаб-

вахтунда адахъ армияда күуллугъ авунин күд 1980-йисан тәжкиба хъанвай. 80-йисара журналистриз инсанрин арада газағ түрметавай. Афганистандин ақъатайла, дивизиядин корреспондент Александер мукъват-мукъват разведчикин, саперрин, аскеррин дестейрихъ галаз гъар журедин операцийр фена. Александера Афганистанда вичин къилен атая са ихтин ағвалият ахъайнай. "Зулухъай, экуннин ярар ядайла, чун частуниз хъфиззай. Рекъин къве патахъайни прунздин никълер ақвазвай. Садлагъана чун гранатометрай яғыз башламишина. Элкъурна машинар, БМП-яр, инихъ-анихъ фидай чка авачир. Цив ацанвай прунздин никълериз гъализ жезвачир. За БМП-дин къаллагъ аудунда, шикилар яъиз башламишина. Машинрай хъадарна, хурухъди чилляй галчур жеда ва катиз, мад чилел ярх хъжез, къарагъиз, вилиди физзай ва гранатометчикин арадай чекайр жағыуриз алахъязавай аскерин шикилар яна". Са 2-3 йикъалай аскериз газетдай чини шикилар акунай.

Афганистанда Александер 9 йисуз хъана. 1981-1989-йисара Афганистанда Александеракай Батчинский дивизиядин "Солдат России" газетдин къилин редакторни хъана. Адалай къулухъ ада "Голос афганца" радиостанцияда къвалахна. Советрин аскеррикай, офицеррикай газағ зарисовкаяр, макъалаяр, очеркар хъхена. Афганистандай Ватандиз хтайла, ада Киевдин военный округда къвалахна. Вичин күуллугъдин везифаяр на муслумиледи къилиз акъудна. СССР чекайдалай къулухъ адавай Украинадин присяга къабулун талабана. Лезги хци икі лагъана: "Чи Ватандин Армиядиз присяга за садра къабулна. Маса гъукуматдин присяга за къабулдайди туш".

Гъа икі, гъетягыи Ватандиз хтаны ва ам 201-дивизиядин "Солдат России" газетдин къилин редактори тайнара. 2002-йисуз Александер Энверович Рамазанов пенсиядиз фена. 20 йисалай виниз ада "Солдат России", "Фрунзевец", "Ленинское знамя", "Красная звезда", "Красный воин" военный газетра къвалахна. 9 йисуз Афганистанда вилериз акур вакъайрикай "Война затишья не любит", "Дивизия цвета хаки", "Зачем мы вернулись, братишка?", "Последний легион империи", "Родная афганская пыль", "Трагедия в ущелье Шаеста" ктабар ақъудна. Афганистандин дияведа къалурай иғитвилерай ва армияда намуслувиледи күуллугъ авунай ада "СССР-дин яракълы къушунра Ватандиз күуллугъ авунай" Яру Гъед орденар ва "Военный лайхувилерай" медаль ганва.

Александер Рамазанов - лейтенантдин форма алайди

дин начальник яз туна. Большевикрин патал элячайвия Казим Нури-пашади ва полковник Казим-бяя, пул гана, яна реквиз турла, Дьякова халкъдин рекье чан эцигай касдин экукъ къаматдиз талукъарнавай митинг тешкилнай ва ам хайи хурурз хутханай.

Александер Энверович Рамазанов 1950-йисуз Ватандин Чехи дяведин иштиракчи Рамазанов Энверан хизандын Махачкалада дидедиз хъана. 1957-йисуз гада 1-классдиз фена. Гъа и 1957-йисуз фронтда хъайи залан хирерикин адан дахрагъметдиз фена. Александеракай школада хъсандиз къелна. Художественный ктабар къелунални адан газағ рикл алади. Чехи классриз ақъатайла, Александер аурас чалалди шириар къхиз гаттунна. Дагъустандин халкъдин шаир Расул Гъамзатова, газетдай адан шириар къелайла, икі лагъанай: "Александер является надеждой русскоязычной поэзии в Дагестане".

Александеракай дидед Чални хъсандин чир хүн патал диде-бубади ам хурурз, имидин патав рекье хтуна. 9 ва 10 классар

Ватандиз вафалувилин чешне

Р.ГАЖИЕВА,
Мегъарамдхурун 1-нумрадин
юкъван школадин лезги чаланни литературадин муаллим

ДЯВЕ. Гъикъван рикъиз къайи гаф тушни!

Ватан патал чанар гайи игитрин тіварар чи рикъелай фидач. Ульткем рухвайрини рушари чи ульткедин тарихда рикъелай тефидай гел тұна. Ахътиңбурукай сад мегъарамдхурунни алим Мегъамед Гъажиеван чөхі хва **Гъажиев Шагъабудин** тир.

Ада Бақуда нафтадин институт агалкүнралди ақъалттарна. И вахтунда Советтин Союздада душманды гъужумна. Шагъабудин Мегъамедовицаз Яру Армия нафтадин продуктадыры таъминарна қланзайади, нафт худун патал са-вадлу пешекарар гекрекавайди чизвайтани, ам са къуватдивайни далу пата хузы хъанач, хурузьни хтун тавуна, Бақудай фронтдин ре-къе гъатна.

Партиядин член, савадлу офицер Шагъабудин Гъажиева душманды галаз саки къилья-кылиз жуэртлувиледи женг чүргуна, амма Гъалибилин юғ ақун ада з кысмет хъанач. Дяве ақъалтадалда са варз амаз, душмандин гульледи адан умымур къатна.

Адалай инихъ 76 йис алатнана, амма гъурбатда телефон хъайи къағыриман хцин тівар мукъва-кылийрин, ам чидайбурун рикъелай алатдач.

Алай аямдин мүмкінвилерикай менфят къачунади, чаз адакай ихтин малуматар жағъана. 1915-йисуз дидедиз хъайи Шагъабудин Гъажиев Бақу шеърдин Дзэржинский райондин военкоматдай 1941-йисан июлдиз фронтдин ре-къетуна. Ада Украинадин 1-фронтда күуллугъна. Танкариз акси яракъдин на-водчик тир Гъажиева газағ женгера иштиракна, душмандин танкар ва аскер терға.

Гъажиеван эхиримжи женг Польшадин Вроцлав шеърда, ракъун ва шеъре рекъерин арада, кучукнава. Адахъ Ватандин дяведин I дере-жадин орден авай.

1945-йисан 25-январдиз вичин буба Гъажиев Мегъамеда хъей кагъазда Шагъабудина вич, къавел хер хъана, Львов шеърдин госпиталда къатканвайдакай лугъуз-вай. Хирер сағы хъхъайла, ам мад фронтдин ре-къе гъат хъувунай.

Гъайиф хъи, мад адакай са делилни авач, шикил къванни амач. Ватандиз, халкъдиз вафалувилин чешне яз, ам эбеди чи рикъера амуқъда.

Президентдин Чарчин щарце аваз Ағыалияр гыкI хульда?

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Ағыалияр хүннин, абурун къадар артухарунин месэлээ чи государство-дин кылин милли проектийн сад яз, вилик кваз, хейлийн йисар я. Гэле 2007-йисалай инихь "дидевилин капитал" лувудайдини кардик кутунва. Къвед лагый аял хайи вири дидейриз махсус программадай пулдин күмек гузва. Гила и кар 2026-йисалди давамардайди, аялар авай хизанриз маса жүрэдийн күмекар, къулайвилер гудайдини къалурнава Президентдин нубатдин Чарче.

"Демографиядин жигъетдай Россияяд а къетлен гылар арадал атанва, - къейднава Чарче. - Чун гила мадни ағыалийрин къадар дурумлувиледи артухарунин рекъел хүннин ва идан гысабдай 2030-йисалди инсанрин умьурбин яргъивал юкъеан гысабдалди 78 йисас агақтарун лазим я".

Ағыалийрин къадар артухарун, юкъеван яшар гыч тахьтайла 78 йисас агақтарун... Гэвчли месэлэяр яни мегер!

Лагъана къанда, обществодин вири къатары Президенти и сеферда РФ-дин Федсобранидиз раижнавай Чар тамамвиледи ағыалийрин яшайиш, сагъламвилин гыл, образованын, культурадин, спортдин ва маса рекъерай къачунвай дережаяр мадни хажуних элкъурнавайди яз гысабзава. Яни Чарче социальный месэлэйриз кылин чаганва. Им төбии гылни я. Обществоди, государстводи, гыар сада чулагвазай зөгьметтар вуч паталди я? Кылин къайгын инсандин гыакындай ийизвайди туштла, ахьтин зөгьметрих, ийизвай еке харжарихъ метлеб жедани?

Президентди и суалдиз вичин Чарче вири патарихъай жаваб ғанва. Государстводин кылин дөвлөт инсанар я. Гыакланбур вай, вири патарихъай сагълам, вири пата-рихъай чирвилер, пешекарвал авай, хизан, Ватан хүнгээр, яргъалди яшамиши жезвай бахтаварар хүн гerek я. За къатлувайлал, им чи алай аямдин обществодин кылин идея, фагъум-фикар, мурад-метлеб я.

Ихътигин мураддив, мана-метлебдив гыкI агақтарда? Рекъемар гerek яни карда? Лугъун хыи, багъда исятаа ҷүд тар ава, ҷүд ийсалай и тарар күльгэне жеда, бегъер гун хъийидач. Бес багъ тергдани? "Ваы!" лувуда күнне. Багъдин ҷүд тарцикай агъя къан виш тар хүн гerek я, ҷүд ийсалайни, адлай гүльгүнинизи ада сад хыз ва авайдайни артухдиз бегъер гун патал...

Инсанрин хизанарни гыкI я. Эгер хизанда жезвай аяларин къадар агъуз аватиз хъайтла, са шумуд неслидилай ихътигин хизанар амукъ тавун мумкин я. Ичи хуярни къвалер гerek яни?..

Зи риекел жуван умьурдай са кар хквэзва. 1962-йисус, Советтин Армиядин жергейриз эвер гудайла, 18-19 йисас агақнавай же-гыл гадай бес тежэж, дяведин йисара (1942-1945) аяларин къадар лап тимил хъайвилляй, рушаризни эвер ғанай. Амма рушариз, ярах къуна, дяведиз гъазурвал акунилай чехи маса везифаяр авайди виридаа чида...

Гила гүя чун ислягъ девирда яшамиши жезвай, амма аяларин къадар артух тахъунин себеб вуч ятла?

Дяведилай гүльгүнин 50-70-йисара чи хизанар (хуярни, шегъерни) аяларин къадар садлагынан артух хъанай. И карни заажува муллимвиле къалахайвилляй чида. Чи саки вири хуярна, виликрай гытта школаяр авачир чайрани, неинки сифтегъян, юкъван школаярни артух хъанай. 4-5 аял авачир хизан тамамди яз гысабдачир.

Гила, "инсандин чин алай" демократиядин шартлара яшамиши жезвайла, гүя "бизнес" лувудайди, "карчывал", "азадвилер" газаф хъанва лувудайди, аялар жезвач. Парабу-

руз гътта аялар хуунихъай кичлезва. Вучиз? Хизанар чеб тимил жезва. Чкиза хайи-бүрни...

Политологи, социологи, экономисти, биологи и жигъетдай гырда вичин фикир лувузва.

Президентдин Чарчени аялар тимил хүннин са бязи себебар раиж тавуна туш. Кылин себебар яз сагъсувал, медицинадин хел къулухъ галамукун, "коронавирус" хычин түгъвалар артух хүн, экономикадин еришар дэвирдин истемшишнрив агакъ тавун, агвалийрин чехи къатарин кесивал, базарда къиметар, лапгерек затларин, цавариз акътун (вагши базардал зарпанд ни акъалдда?), зөгьметдиз къабилбур зөгьметдадли, къалахдин чайралди таъмин тахъун, къвалхазавайбурунни кутугай, яни хизан кутаз, къвал хүз жедай мажибар тахъун, мад ва мад маса себебарни авайди къалурнава.

Вири инал лагъанвай себебар, за къатлувайлал, обществодин сагъсувилыхъ, чеб чипхих галас къан тийизвай, пары вахтара гътта чи чеб инкарзай, акси, аси алакъайри арадал гынвай ва гызвайбурни я. Бинедани социальный тъхъсувал, барабарсувал, идан нетика яз, къайгъсувал, низамсувал, акъалтай алакъсувал ва икъл мадни маса гылар авайдал шак алач. И кар гырса камуна гыссизава. Сад лагъайди, чи умми хуссият, чилерни, ятарни, тамарни, мяденарни, карханяри - вири тарашиб туна. Кылдин касарин хуссият - кылин агалкъун ва садани хукукъ тийидай ирс яз гысабзава. Конституциядини ам хүзъва. Бес миллион-ралди а девслет гыасилайбур къерхэдэ турла, вири ихтиярривайн яргъа авайла, инсанрин гыл-агъвал хъсан гыкI жедайди ятла? Марифатлу къени помещикари промышленникар, банкирарни селемчияр, базарганарни алверчияр квэз гына, мус акурди я? Дүньяда революцияр гыаклан буш чекадал арадал атайди туш. Социальный гылхъсувили, зөгьметдиз ва зөгьметчидиз кутугай къимет тагайла, социальный гылгүлтүйрални, алхани ачух женгерлени чан атайди чи тарихда тътнава.

Чи цийи «демократизни» «либерализ» тарих чизвачни? Базардин алакъаяр къайдадик кутас, къиметар агъузариз, ағыалийрин чехи къатарин умьурдин шартлар хъсанариз ара-ара гузай хычин тулары, пособийри, субсидийри бажын таңынан къиметар. И кар вири терефра давам жезвай кризисди, пул къуватдай аватуни, умьур багъя хууни къалурзувачни?

Гылбетда, Президентди Чарче лагъанвай, яргъал вегъин тавуна, къилиз акъудна къанзайвай серенжемар инкариз тежербур я. Вирибуру, иллаки гыкум, къуват чипин гылне гътнавайбуру а серенжемарл, Президентдин теклифлар амал авуртла, абур закондиз элкъвайтла, ағыалийрин гыл-агъвал хъсан хүн мумкин я. Аяларин къадарин артух, яшарни яргъибур хунаал шак гыз жедач.

Амма алай аямдин алакъайри, давам жезвай путувилери, тарашуны, тапан дарманнин, фашал няметрини, жуяреба-жуяре реформайрини, тэжрибайрини чи газаф вахтарни, къуватарни, шартларни къауудзувайдал шак алач. Гылдаа вичин къиль хуудай рөхъ жагъурна къанзава. Текдаказ жедай кар ятла? Мад чун сад хъана, санал гыялна къанзайвай крар я. Тахътайла, гылне акъзвайвал, мумкинвал авайди ирид къвалер ирид чекадал эцигайла (шегъердани, хуярни), ирид базарни гылне къурла, ирид аял галай хендедаяр чеб чеплай лукълариз элкъвэзва. Ирид йисалай ибурукий садахьни я къвал, я хизан, я маса шартлар жезвач...

Ирид къвалер эцигайда аялар артухарун никай фикирзайвайди акъзвавч. Ам мад са къвалер эхцигүнин къайгъуйрик ква. Капиталдин къайдыа гылхъинди я. Ичи къвалер са Махачкъалада гыкъынан хъанватла ни лувуда? Хуярни чи ичи, мектебарни яваш-явш жъвчий жезва. Аялар хквэзма...

Белки, зун ягъалмиш ятла? Деклени ягъалмиш жен.

Стал Сулейманаз талукъарна

Зарема АГЬМЕДОВА

15-майдиз Докъузпара райондин Цийи Къаракуредин юкъван мектебда лезги чаланни литературадин муаллим Суна Эюбовади 20-асирдин Гомер Стал Сулейманан хайи йикъз талукъарнай мянрекат къиле тухвана.

Мянрекатда лезги ва урус чаларин конкурсын иштиракчи, Вириорсиядид "Мастер - класс" конкурсада къве сеферда гъалиб хайи РФ-дин просвещенидин Гыльметтуу работник Мегъамдаров Шамсудин Шихкеримовича, Лезги чалан муаллимприн ассоциациядид председатель Зарема Агъмировади, гыкни Цийи Къаракуредин школадин директорди, муаллимприн иштиракна.

Сифте гаф рапай Шамсудин Шихкеримовича мянрекатдал Суна Эюбовади за Зарема Агъмировади, вичин патай савкъатар яз, лезги чалан методикадин ктабарни гана.

Суна Алибековнади шаирдин умьурдин ва яратмишнрив рекъхъ галаз танишарна. Гыльгуынлай аялри къелай шириар мугъманри къалурнава.

Цийи ктабар Умьурдикай, къисметдикай

Нариман МАМЕДОВ, журналист

И мукъвара Дербентдин "Типография-М" ООО-да Ахцегъай тир зөгьметдин ветеран Нариман Абдулович Гыажиеван пуд лагъай ктаб - "Вехи судьбы" - чапдай акътна. 2017-йисус адан къелемдикай "Умьурдин нехишар" ("Узыры жизни"), 2018-йисус лагъайтла, гыа и чапханада, "Рикел хунар ва хиялар" ("Воспоминания и думы") къиль алаз Н.А.Гыажиеван 2-ктаб чапдай акътнай.

Райондин культурадин къале адан презентацияни (раиж авун) къиле фена. Къелзайбуру ам хүшдиз къалурнава. Ингэ гила 3-ктабдизи дүньяя акуна.

Къве гаф автордикай: Н.А.Гыажиев 1937-йисан 26-февралдиз Докъузпара райондин Усугъчай хурук къуллугчидин хизандада дидедиз хъана. Адан аял йисар Ватандин Чехи дявидин залан дэвирдал ацалтна. Буба фронтда женгера авай. 1954-йисус Усугъчайдин юкъван школа къутялайдал къулухъ тарье жуяре йисара ДГУ-да, РГУ-да, ВПШ-да (Дондал алай Ростов) къель. Филолог тир ада муаллимвиле, райондин "Цийи дүнья" газетдин редакцияда, партийний ва советрин органра къалахна. Са шумуд сеферда райондин депутатиле хъяней.

Н.А.Гыажиев 1967-йисалай СССР-дин журналистин Союздин член я. Адан публицистикадин эсерар "Дагъус-

тандин правда", "Лезги газет", "Цийи дүнья" газетра, "Советрин Дағыстан", "Дағыстандин дишэльи", "Самур" журналра чапзава. Нариман Абдулович "Зөгьметдин ветеран" медалдин, ВПШ-дин гыльметтуу грамотадин сагъиб я. Адан төв ВПШ-дин Баркалладин ктабда гътнава.

Цийи ктабда гътнавай саки вири материалар гыар жуяре йисара "Цийи дүнья" газетдин чинара чап авурбур я. Абурук автордада умьурда расалмиш хъайи гыар жуяре вакъайриз талукъ къель къалар, политикадин месэлэйриз талукъ къалар, веревидер ва масабурну ква. Ктабдин са къадар чинар хизандадин архивдай къачунвай гыар жуяре шикилдри бэзтмишнава. Ктаб сифте гафуникай ва 4 къиликай ибарат я.

Инамшилдиле лувуз жеда хъи, Нариман Гыажиеван и ктабни, сифтебур хъиз, гыар са касдин фикир вичел желбайдайди хъанва. Ктабдин тираж анжак 50 экземпляр хуни, гылбетда, гыайиф чулагваз тазва. Имни гъавурда акъадай кар я. ГыкI лагъайтла, ктабар чапдай акъудун къадарсуз багъзас акъваззава. Райондин руководстводивай и мурадар патал яратмишдай интеллигенциядиз са тимил хъайтлани пулдун таъватар чара ийиз хъантайла, хъсан тир.

За жуван, райондин "Цийи дүнья" газетдин редакциядин къуллугчийрин, гыкI къелзайбурун патай Нариман Абдуловичаз цийи ктаб мубаракзава.

27-май Вириорсиядин библиотекайрин югъ я Мус ва гыкI арадал атана?

Гъазурайди - Хазран КЬАСУМОВ

илимдин литература авай библиотека-яр арадал къвез башламишна.

Сифте яз Петербургда ктабрин чехи коллекция I Петрдин тапшуругъдалди къватлай. 1725-йисус и коллекция илимдин Академиядив ваххана.

1775-йисус Москвадин университетда илимдин библиотека ачухна. Идалай-ни гъйри, XVIII асирдин эхирра Россия-да къелзайбурув табар пулунхъ вугдай библиотекаяри арадал атана.

1814-йисус Петербургда Публичный библиотека ачухна. Ам революциядилай виликан Россияяди виридалайни чехиди яз гысабзавай. Библиотекайрин къадар къвердавай артух жез этчина. Губернийрин, уездрин библиотекаяри арадал атана. Амма абурун къисмет регъятиди хъанач. Пачагъдин полицияди библиотекайрин къалахдал къадагъа эцигай вахтарни хъана. Асирдин юкъвара, ағыалийрин наразивилер себеб яз, виликдай агалай библиотекаяри кардик күхтунва вацийибур ачухна.

1862-йисус Москвада Румянцеван музейда ачухай библиотека къенин де-вирдани чи улквэда чехибурукай сад яма.

Баркаллу рехъ давамарзава

Асият МИРЗАЛИЕВА,
Хазран КЬАСУМОВ

Сулейман-Стальский район Дагъларин уълкве яргъарани машгъур авур зурба пешекарралди хъиз, тамам тухумралдини девлетгуя я. Ихътинбурукай яз, чавай Къасумхуярел тир Алиметоврин баркаллу тухумдин тъварин къаз жеда. Вилик ийсара тухумдай чъехи дережайрин рэгъберар, жуъреба-жуъре пешейрин иесияр, алимар акътнана. Мадни шадвал кутадай кар ам я хъи, Алиметоврин тухумдин баркаллу рехъ и жегъил несилдини уъзягъдақаз давамарзава. Абурукай садахъ газет келзавайбур танишариз къланзава.

Карина Альбертовна АЛИМЕТОВА - къилин категориядин дуҳтур-эндокринолог, медицинадин илимприн кандидат, Дағъустанда “2017-йисан виридалайни хъсан дуҳтур” тъварцин сагъиб.. Гъелбетда, Карина Альбертовна и чъехи дережайриз садлагъана акътнана. Къастунал къеввимили, дерин чирвилери, дуҳтувилин пешедал рикл хуни ада з къумекна.

- Дуҳтуар Алиметоврин тухумда сашумуд кас ава, зи дахни дуҳтур я, - луѓузви Карина Альбертовна. - Пеше хъягъуниз заз и кардини еке таъсир авуна.

К.Алиметовади 2001-йисуз Дағъустандин государствовин медицинадин академиядин “Лечебное дело” факультет лап хъсан къиметар аваз акъалттарна. 2001-2003-йисара ада ДГМА-дин эндокринологиядин кафедрадин клинический ординатурада (умуми эндокринологиядин пешедай) келнунар давамарна. 2003-йисуз Дағгосмедакадемияда дуҳтур-эндокринологиигин сертификат къачуна. Гъа ийисуз ам Дағъустандин диагностический центради эндокринолог яз къалахал къабулна.

К.Алиметова гъеле ДГМА-да келдай ийсарилай илимдин къалахадал машгъул жезвай. Академиядин 65 йис тамам хъниниз талукъарна Махачкъалада тухвай студентрин ва жегъил алимирин илимрин 55 лагай конференциядин докладрин тезисрин къватлалда адан (“Некоторые морфологические изменения в надпочечниках спинальных животных” ва “Цитомегаловирусная инфекция у беременных г. Махачкалы”) илимдин макъалаяр гъята.

2007-йисуз Каринадикай Вириороссиядин тиреидологический IV конгрессдин иштиракчи хъана. 2008-йисуз (гульгулай 2013-йисуз) Москвада Россиядин дипломдилай гульгулунин образованидин медицинадин академияда эндокринный хирургиядин терефни газет эндокринологиядай пешекарвилли дережа хъаждай курсара хъана. Гъа ийсалай К.Алиметовадикай, ДГМА-дин аспирантурада заочнайдак къелни ийиз, эндокринологиядин кафедрадин ассистент хъана.

2009-йисуз К.Алиметовади Кисловодск шегъерда диабетдиз талукъ хчи месэлайрай конференцияда иштиракна, махсус диплом къачуна. Тезисрин къватлалдиз адан (“Мониторинг йододефици-

та в Республике Дагестан на фоне его профилактики”) илимдин макъала акаьтна.

2010-йисуз РД-дин здравоохраненидин министрстводин аттестационный комиссиядин къаарралди Карина Альбертовна надиз “Эндокринология” пешедай сад лаъль пешекарвиллин категория гана.

2011-йисуз ам Москвада Россиядин медицинадин илимприн академиядин Эндокринологиядин Илимприн Централдин бинедаллаз нейроэндокринологиядай келүн курсара хъана.

С ийсалай ам Дағъустандиз хтана, медицинадин рекъяй вич машгъул жезвай хилерай са бязи месэлэяр тайин авун (рентгеновая экскреция йода, частоты зоба) патал дағъдин, дағъдин ценерив гвай ва дүүзендин районрай материал къватна. Мадни ада Махачкъалада, гъакни вичи гульчизалзавай районара аялприк зобдин азар къватла ахтармишина.

Гульгулай Каринади Сеченов мединиверситетда ва НИИ-да диетологиядай чирвилерин дережани хаж хъувана.

Къетлен алакуунрин ви бажарагъдин сагъиб тир баркаллу руша 2017-йисуз (“Клинико-эпидемиологическая характеристика и профилактика эндемического зоба и йододефицитных состояний в Республике Дагестан” темадай) агалкуунралди диссертация хъена, медицинадин илимдин кандидатвилли тъвар къачуна.

Вири дуњьяда коронавирусдин азар чканвай вахтунда К.Алиметовадин къайгъуяр мадни артух хъана. Ада цүдралди инсанар и хаталу азардикай хъена, и рекъе ада галатун тийихиз зегъмет чугвазва. Идай чи баркаллу районэгъли Дағъустандин диагностический центрадин къилин дуҳтур 3.А.Каплановадин къул алай Гульметдин грамотадиз лайхху хъана.

Хай райондин, Лезгистандин тъвар хъажизавай вахъ къалахада ва илимдин рекъе мадни еке агалкуунар хъурдай, гульчизалзавай журнала гъята.

да кардик квай студентрин илимдин (нормальный физиологиядай) кружокдиз (руководитель - Наида Абдулаева) физва. Ана студентар илимдин рекъяй макъалаяр къыннал, гъакни проектрал машгъул жезва. Заринадин макъалаяр гъа ийисуз къиле физвай конференцийрин сергъятра аваз акъудазавай журнала гъята.

- ИВЛ-дин фильтрайриз талукъ тема хъягъун душушьшин кар туш. 2019-йисуз вири дуњьяда, уълкведа, чи республикади пайда хъайи коронавирусдин тъгъвалди (гъайиф хъи, ам гилани давам жезва) инсаниятдик къалабулух кутурди сир туш. ИВЛ-дин аппаратрихъ авай важиблувални екеди тир эхир. Чун кружокда абурун фильтрайра ахтармишундай машгъул хъана. И проектда иштиракзавай инженердин къумекалди чалай нано-плёнка арадал гъиз алакъна. И проект къильиз акъудан патал чаз пулдин тақъатар лазим тир. Абурун чашъ авачир, Грант патал конкурсда иштиракунин фикирни гъа и арада къильиз атана, - съульбетзава Заринади.

3.Къухмазовадин проектдин тъварцый аквазтайвал, ам ИВЛ-ра ва гъава михъи ийидай маса тадарарака ишлемишзавай фильтрайриз талукъди я. Генани гегъеншидиз лагъайтла, абурун ишлемишзавай вахтаси къве сеферда яргъи авуниз ва, къилиндини, абурун ери хъсанаруниз талукъди я. Проектдин авторди къейдзайвал, цийи жуъредин фильтрайра бактерийрикай хъун патал ишлемишдай махсус нанопленкади микробрикай саки 99,9 процентдин михъзава. Грантдиз талукъ яз, чаз мадни чир хъайивал, къве ийисан вахтунда кутъунзавай икъардин бинедаллаз, адан тақъатар пайи-паяр яз агаъда. Къуйчи гульзел таватдихъ мадни еке агалкуунар хъурдай!

рукай сад алай вахтунда Дағъустандин медуниверситетдин 3-курсун келзавай читават Къухмазова Зарина Мамеевна тир. Адан проект (“Разработка функционализированных фильтров для ИВЛ аппаратов и других воздухоочистительных устройств с высокой антибактериальной активностью”) 500 ағъзур манатдин Грантдиз лайхху хъана. Къейд авун лазим я хъи, Заринади конкурса, олимпиадайра идалай виликни иштиракна. Вуздин сергъятра аваз (гигиенадай, анатомиядай, гистологиядай) къиле фейи са шумуда гъалибвилерни къазанмишна.

3.Къухмазова 2001-йисуз Ахъзгъа дидедиз хъана. 2018-йисуз хъуре 1-нумрадин юкъван школа къизилдин медалдалди акъалттарай ам ДГМУ-диз гъяна. Малум хъайивал, 2-курсунлай Зарина вуз-

“АЙБОЛИТ”
Чир хъун хъсан я

“Айболит” газетдай.
Гъазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

• **НЕРВИЯР КЪАЙДАДИКАЙ** хкатнавайла, агъадихъ галай рецептдикай менфят къачуда: 100 г цилер акъуднавай хумравар як реѓеведай машиндай авадарда ва адак 50 гр вирт, михъна, къуль авунвай 4-5 клерецдин хвехвер какадарна, векъер - къаларикай гъазурнавай чайдихъ галаз хъвада.

И къаришмадик нервийрин къурулуш зайиф хъунин вилик пад къадай магний гзаф ква.

• **РАТАРИН КІВАЛАХ** хъсанарун патал 200-300 гр чулав хутар, чими це тун, хъутьтуларна, къуль ийида ва абурук виликамаз це тунвай хуърекдин къве търуна авай гергерин Члахар, са лимондин миже ва хуърекдин са търуна авай сгущеный нек кутада. И къаришма са ваца ишлемиштла, къу сагъламвиллиз екез хийир гуда.

• **ЮКЪВА КПУЛ** (радиоклит) авайла, 7-8 юкъуз тъзвай юкъвал 3-4 чијжъалдарайтла, радиоклит гъамишалугъ яз квахъда.

• **БЕДЕНДИК** витаминар тымил хънвайла, хуърекдин пуд търуна авай вергенир пешер, гъа и къадар къуль авунвай жикияра хуърекдин къве търуна авай бруслуника сад-садак какадарда. Ахпа хуърекдин 2 търуна авай и къаришмадал 2 истикан развязай яд илична, 2-3 сята тада. Экъунахъ ва нянихъ фу недалди вилик 30 декъиъя амаз ийкъа пуд сеферда хуърекдин 2-3 търуна авайди ишлемишда. Ихътин чайди инсандин беден витаминалди таъминарда.

• **ЭГЕР КСУДАЛДИ** вилик чуран цукверин чай хъвайтла, ийфиз хъсан ахвар къведа. Ам икъ гъазурда: хуърекдин са търуна авай чуран цукверал 1 литр развязай яд илична 15 декъиъя тада. Ихътин чайди радиарин къвалахъ хъсанарда.

• **ЭПИЛЕПСИЯДИН** (чур жедай, къилемел гъал къведай азар) авайла, чайдин търунин са къятла авай плакундин векъерал са истиканда авай кудай яд илична, 4 сята тада. Ахпа ам къузна, ийкъа пуд сеферда 50 мл ишлемишда.

• **РИКИН АЗАРАР** авайла, гзафбуруз картуфрикай хийир авайди чидач. Картуфрин чкалрик гзаф къадар калий ва бедендин бес тежезвай жуъреба-жуъре хийирлу маса шейэр ква. Гъелбетда, картуфар битмиш хънвай, химикатар квачирбур хъун лазим я. А къаришма икъ гъазурда: чуъхвена михъи авунвай 4-5 картуфдин чкалрал 0,5 л яд илична, 15 декъиъя тада. Ахпа ам къузна, къурна, фу нез зур сят амаз, са истикандин къятла авайди хъвада.

Ихътин къаришмади дамарра ивидин гъеврек агузарда ва рикин къвалахъ хъсанарда.

• **МЕТИЕН ЖАЛГЪЯР** тъзвайла, дакунвайла, келемдин 2-3 таза пешерал развязай яд илична, тъзвай чидадал эцигна, винелай търам бинт алчукна, ксудалди тада. Ахпа ам эляна, цийи компресс хъйида.

• **ЯПАРИЗ ВАН** атун зайиф хънвайла, чуухлумпирин 5-6 тварцый, раб сухиз, миже авадарда. Ахпа аниз гъа мижедин къадарда аваз вирт алава хъувана, хъсандиндиз хъкурда. Ксудалди вилик памбагдин къус туплалай авуна, адан юкъвал гъал алчукна, винидихъ лагъанвай къаришмадай къежирна, япара твада. Экъунахъ гъалунин къиль ялна, япара авай памбаг акъудда. Ихътин са 10 процедура авун месяц къалурзава.

• **КЪЕН КІЕВИ** хънвайла, гъа экъунахъ ичи рикелай еке тушир са газар, чугъундур ва абурун ишлемишай зур сядилай фу тълун меслят къалурзава. Гъакни ксудалди вилик са истиканда авай кефир ишлемишунва са ич тълун гзаф хийирлу я.

• **ДАМАРРА ИВИДИН** гъерекат агъуз авудун патал са истикандин къятла авай кефирдиз хуърекдин са търуна авай рэгъвенвай къуру гречка вегъена, хъвада. Хуквада гречкади беденник квай яд вичелди къачуда, нетижада дамарра ивидин гъерекат агъуз аватда.

Гияр - шегъер-келе

Шерибан ПАШАЕВА, тарихчи

(Эвел - 14-18, 20-нумраира)

Чна гысабзувайвал, Гияр шегъер-келе лезги халкъдин тарихдин в архитектурадин надир имаратрик акатзава. Гъавиляй ам Дагъустандин тарихдин къетлен гузчивилик квай объектрин сиягъдик кутун герек я.

Лагана къанда, гүрчег тлебиатдалди девлетту я. Кыблепатан Дагъустандин дагълара агъзур йисарин тарихдин гумбетар, къульне хуърерин хараплайяр, келеяр, къадим сурар ва маса чкайр ава. Гъайиф хы, абурун са гъвучи пай къванин ахтармишнавач. Касни амачир бязи лезги хуърерин мулкарап алай, виликдай душманди гъужумзавайдакай хабар гуз хъайи женгинин келеяр рагарин синериз ухшар я. Сифте виле ақурула, абуру эцигнавай келеяр тирди къатлунун четин я. И кардихъ себебарни авачиз туш. Сад лагъайди, абуру гъа рагарай ақуднавай къванерикай эцигнава, къвед лагъайди, гзафбур чланва, векъер-къалар экъечина, чир жедай гъалда амач. Тарихдин, медениятдин, илимдин жильтедай Гияр шегъер-келедин хараплайрихъ еке метлеб ава. Чна гъеле алатай нумрада къейд авурвал, мумкинал хъамазди, и мулкарап археологиядин ахтармишнавар къиле тухвана къанзава. Са шумуд сеферда цийи къилелай эциг хъувунвай къадим келедин хараплайяр халис археологар патал лап кутугай чка я.

Къейд ийин хы, Гиярдин келедихъ стратегиядин жильтедай еке метлеб авай, вични элкъевна авай дагъларин къакъанвилик фикирда къуна эцигнавай. Ада тарихдин гзаф сирер хуъзва. Гияр цавун къаник квай ачух музей я лагъайтла, чун гъалат жедач. Эгер келе, адан къадим архитектурадин къетленвилер фикирда къуна, цийи къилелай эциг хъувуртла, ам неини са Къурагь райондин, гъакъни вири Дагъустандин античный ва юкъван виш йисарин тарихдин метлеб авай виридалайни къиметлу имаратрикай сад жеда.

Чи фикирдалди, Къурагь райондин мулкарап алай Гияр шегъер-келе Дагъустандин тарихдин къетлен гузчивилик квай объектрин сиягъдик кутун патал, энгел тавуна, РД-дин Къилин тъварцел, Халкъдин Собранидиз махсус чареке тунда къанда. Чахъ авай делилралди, виликдай келе хъайи мулкарап алай вахтунда къвалер эцигнава. И кардин вилек пад къун лазим я. Чпихъ еке къимет авай и мулкар авайвал тунин важиблувал екеди я. Анжак и душишъща чавай, пешекарар желбна, ана ахтармишнавар къиле тухуз жеда. И месэла Къурагь райондин администрациидии вичин гузчивилик кутуртла, мадни хъсан я. Виликдай къеле хъайи мулкарап эцигунрин къвалихар къиле тухун къанундалди къадагъа авуна къанда. Халкъдин тарихдин, медениятдин ирсиник акатзавай къадим имараттин къайгъу чуугун, сифте нубатда, чи умуми везифа я.

Дагъустандин 2009-йисан 3-февралдиз къабулнавай 7-нумрадин "РД-дин мулкарап алай Россиядин Федерациядин халкъарин медениятдин ирсинин имаратрикай (тарихдин ва медениятдин памятникар)" закон ава. Ада 2020-йисан 10-ноябрдиз бязи дегишвилер кутхуна. Ада чакай гъар садаз медениятдин къиметлу ивиррихъ галаз муккувай таниш жедай ихтияр гузва ва и кардихъ галаз санал абуру къайгъударвиледи эгечуниз, абуру хъуниз эвер гузва. И месэлайрикай РФ-дин Конституциядии раханва, федеральный метлеб авай къанунарни кардик ква. Абурул аласлу яз, тарихдин метлеб авай имаратар алай чкайрал эцигунрин къвалихар къиле тухун къадагъа я. Эгер эцигнаваз хъайтла, чукур хъувуна къанда. Эгер Гияр шегъер-келединиз чун винидихъ рахай хътина официальныи статус гайтла (и кар къилиз ақудун патал вири мумкинвилерикай менфят къачуна къанда), чна къадим келе хъайи мулкар саламатдиз хъун патал Къурагь райондин администрациидиз махсус чареке твада.

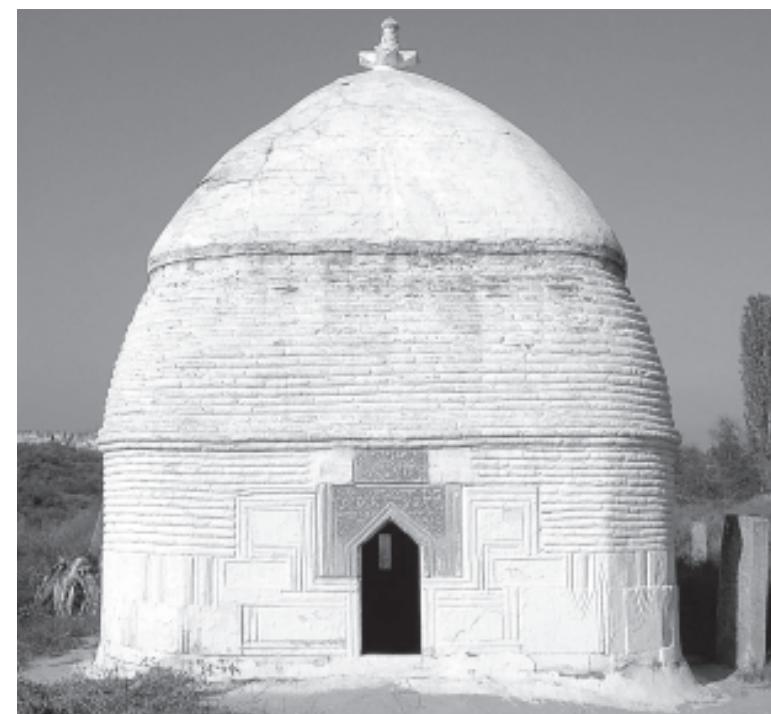
Газетдикай менфят къачуна, чаз вири къурагъвийривай Гияр шегъер-келедин хараплайяр алай мулкар саламатдиз хъун, анрал эцигунрин къвалихар къиле тухун тълабиз къанзава. Чун чи тарихдин, медениятдин къайгъударар хъана къанда. Къурагь райондин администрациидиз келедин хараплайяр алай мулкар машгъурдай шартлар тешкилун, Гиярдиз медениятдин тарихдин ирсинин райондин метлеб авай имаратдин статус гун теклифзава.

Замир ЗАКАРИЯЕВ, тарихдин илимрин доктор, профессор Мегъамедрашид ГъАСАНОВ, ДГУ-дин востоковеденидин факультетдин декан

Макъалада ихтилат асул гысабдай Дагъустандин къиблепата авай Агълбар хуърун къульне сурарин гумбетрикай физва. Икъван чавалди абуру алимри ахтармишнавачир. Сурара къилин чка къубадин къалубда аваз эцигнавай ва вичин къене сур авай мавзолейди къунва. Дагъларин улкведин маса хуърера авай мавзолейрилай тафаватпуяз, инаг керпичрикай эцигнава. Чи фикирдалди, ихтилат физвай тарихдин имарат XV-XVI виш йисарин пайда хъана. Идан гъакъиндай ам эцигнавай материалди (шувъкъу ва яргъи къалубдин керпичри) шагъидвалзава. Амма мавзолей са шумуд асиридин вилик эцигнавайди тестикирзавай алимарни ава. Чун ахътин фикирдал алайбурухъ галаз рази туш. Вучиз? Мавзолейдин къене кучкнавайди вужя? Сурара авай гумбетрин къетленвилер гъибур я? Абуру гъыхын девиррикай, вакъайрикай хабар гузва? Макъалада и ва хейлин маса суалриз жавар ава.

Агълабрин хуър Дербент райондин мулкарап, шегъердивай 18 километрдин къиблепата, Рубас ва-

далди эцигнавай, амма дагъдин чкайра керпичдикай эцигнавай драматар саки гъалтавач. И дульшушда фикирдиз цахуррин Мишлеш хуъре авай ширваншагърин тухумдай тир султан, шеих Амирар мавзолей къвезва. Ам гектир юкъван виш йисарин гумбет я. Агълбаба авай пир мус ва ни эцигната, ана кучкнавайди вуж ятла, я чкадин, я патарив гвай маса хуърерин агъалийриз малум туш.

Агълбар: тарихдиз сиягъат

Цун эрчил пата экъя хъанва. Ина асул гысабдай лезгиян азербайжанар яшамиш жезва. Хуърун тъвар са де-вирана Дербентдиз рөгъбервал гайи эмиррин "Агълба" тухумдин тъвар-цихъ галаз алакъалу я. А.К.Аликовича къизайвал, XI асиридин эхирра Дербентдин раисрин къиле ахъвазай кесер авай рөгъберрикай сад хъай ал-Муфариджа ал-Агълби рагметдиз фейидалай къулухъ адан ирссагъиби - къадим шегъердин эмири чехи хуър кечмиш хъайи рөгъбердин тъварцихъ янай.

Хуъре, федеральный метлеб авай шегъре реквизивай са шумуд виш метрдин яргъя, чехи сурар ава. Сурарин кеферпата къульне гумбетри чка къунва. Гзаф къадар къванерал къини аламач, бязибурул алай къини четиндиз къелиз жезва. Икъван чавалди и сурара авай къванерал араб чалал атланвай къини садани ахтармишнавачир. И жильтедай къвалихар сифте яз 2020-йисан октобри къядырбин вакъар къиле тухвани.

Агълабрин сурара авай виридалайни къилин гумбет, сифте нубатда чун винидихъ рахай мавзолей я. Лезгийри, адет яз, ихътин чкайриз пирлер лугъузва. Дагъустандин мулкарап алай виридалайни чехи ва къадим мавзолейрикай сад тир, Къубадин къалубда аваз эцигнавай и имаратдин къакъанвал саки 5,5 метрдин барабар я. Чкадин агъалийрин арада инаг "Мурад пир" хъиз машгъур я. Къейд ийин хы, ихътин тъвар алай тарихдин имаратар Къиблепатан Дагъустандин маса хуърерани гъалтавача. Мисал яз, Ахъчегъя, Мегъарамдурун райондин Хуърлприн, Сулейман-Стальский райондин Агъта Стларин хуърера. Агълабрин мавзолей амайбурулай, сифте нубатда, эцигунра ишлемишнавай материалдалди (шувъкъу, яргъи къалубдин канвай керпичралди) тафаватпуяз жағъанвай хъенччин къапарин къунар фикирда къуна, В.Г.Котовича мавзолей XII-XIII виш йисариз талукъди яз къейдна. Амма, эцигнавай вахт тайнардайла, археологди объектдин архитектурадиз талукъ эпиграфикадин рекъемар фикирда къуна. Гъакъикъатда и имарат мус эцигнаватла, араб чалал авунвай къини тархан.

Тажуб жедай кар я, архитектурадин ихътин надир, къиметлу имарат илимдин литературада саки гъалтавач. Агълабрин мавзолейдикай тек са Советтин девирдин археолог В.Г.Котович 1965-йисуз Дагъустанда къиле тухвай археологиядин экспедициян нетижаяр къунвай макъалада къурелди раханва. Къейд ийин хы, и имарат Дагъустандин медениятдин тарихдин ирсинин облектрин сиягъда

ни къил пуд пиплен къалубдиз ухшар ява адан къилел араб чалал къини авунва. Текст пуд царцыйкай ибарат я ва ам фикир желбдай хаттунади къиенва. И къинрай имарат нин сурал эцигнаватла ва ам гъгуънлай ни цийикла тукъхъуяр хъувунватла, малум жезва. Текст эхирдай Къуръандин "Туба" сурдин са аятдай (9:120) къачунвай чукунанди ақалтл жезва.

ТАРЖУМА:

- 1) И сурун сагъибдин тъвар пир Далайчи я.
- 2) Сур цийикла тукъхъуяр хъувурди динэгъель студент (муджавир)

Буниятан хва Ибрагъим я, Аллагъ патал авунвай хъсан кар яз.

3) Гъакъикъатда, Аллагъди хъсан (диндар) крат ийизвайбурун суваб зяйи ийидач (кевдардач)!

Адат тирвал, Дагъустанда мавзолеяр (пирлер) суфийрин, алимрин, диндар касарин сурарл эцигнавай. Къинри персерин "пир" гаф хъуни (араб чалал - "шайх") инал кучкнавайди суфий тирди тестикирзава. Чна "пир" гафунилай къулухъ къевзвай "Далайчи" гаф кучкнавай касдин гъакъикъи тъвар вать, адас ганвай тахаллус яз гъисабзава. Туър чала "диленчи" гафунин мана "къекъвераг, санай масаниз физвайди (сиягъатчи)" я. Дагъустандин бязи халкъарин члалара "дилайчи" гафунихъ «шашир» мана ава. Пир Далайчикай къинри маса делилар гъалтавач. Арабири медресада ва я мискинда чирвилер къачувайвайда «муджавир» лугъузва. Дагъустандин эпиграфика-када и гаф сифте яз гъалтавач. Арабири медресада ва я мискинда чирвилер къачувайвайда «межевир» лугъузва. Буниятан хва Ибрагъим мавзолей эцигай кас туш, мумкин я, ада цийикла тукъхъуяр хъувунин къвалихариз пулдин тақватар чара авуна.

(КъатI ама)

Алаудин САИДОВ,
Мегъармадхуър

Малум тирвал, инсанар, къилихриз, савадлувилиз, амал-хесетризни рафтарвилериз килигайла, жуъреба-журье я. Абурукай ачух рикл авай къенибуруз хуре-квалае, ярап-дустарин арада, къалахай коллективдани еке гъурмет жеда. Гъя ихтибинурукай сад Хъартас-Къазмайрин юкъван мектебда хейлин йисара зегьмет чуగур урус чаланни литературадин муаллим **МАГЪАМЕДХАНОВ Эседуллагъ Жамалдинович** я. Алай вахтунда ада, пенсияда аваз, ял язва...

29-30 йисадай вилик чи райондин саки гъэр са мектебда устад муаллимар, марифатдин дестекар гзаф авай. Абурукай сад - вичи 56 йисуз акъалтзай несилиз умъурдин рехъ къалурай, чирвилер, дұз тербия гайи Эседуллагъ муаллим.

Ам, вичин кеспидал ашукъ, тарсар ери аваз тухтай, аяларин фагъум-фкир тарсарал желб ийиз алакъай, алахъай, методикадин жигъетдай вини дережада хъайи пешекаррий сад яз, заз мукъувай чида.

Чун фадлай сад-садал гъалтнава-чири. Я къалахар күтъял жезвач, я вахтунни бес жезвач. Яшар хъунинай дердиярни къалин жезва. И йикъара зун адаж илифна.

Ихтилатар-рикел хунар яргъалди физвай, гъанис килигна, за и сеферда мугъман хъунин сир фад ахъайна.

дармайрин Чалахъ хъана, ам дустарына. Къазаматда къинин авуна. Гъя вахтунда зи са йис тир. Еке хизан дидедин хиве гъятна. "Кулакдин рухвяяр я" лугуз, чаз са бязибур чапрасин килигизавай.

■ **Я Эседуллагъ муаллим, квэз аял вахтарилай гзаф такланвилер, дарвилер акуна. Муаллимвални четин пеше тушни?**

- Рагъмет хурай вичиз, зи диде акъалтгай къени къилихрин, инсанвал квай, михъивал гвай, капл-тлеат ийизвай лезги дишегиль тир. 10-клас акъалтлайла, за акъул - балгувиилин attestat дидедин къалуранай. Дикъетдивди вири къиметриз килигна, чиник шадвал акатна, ада заз лагъанай: "Аферин, чан хва!

тидин программаляр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи фкир вилик квай документтрын арада вахтуни ранг дегишарнавай къве чарчи желба. Абурул гербдин печатарни алай. Зун мукъувай таниш хъана, кепна. Абурул гъелгүнви, чехи классда кеплавай Тагыров Ибадуллаға ученикрин бригада тешкилуниз талукъ чарар тир къван. Ана къвалихазавай аялрин везифа гъарь юкъуз, гвенар гудайла, къвахъазавай мухан, къульын къилер къват! хъувун тир. Эседуллагъахъ галаз санал адайлай чехи Пулатор Дащемирани, Алиханов Эседуллагъаны къвалихъай. Аллагъди чиз сағывал гурай, алай макъамда абурул къевни клубан я...

Гъя йисара Целегүнин колхоздіхъ 2000-далай виниз лапагар авай. Сүрүүдин серкөр Межидов Сүлтлан халу тир, (рагъмет хурай вичиз) Хъультүн каникулариз хиперин дул атай вахтунда Эседуллагъа, гъебеярни къунүнз вегъена, чуылда хайи таза көлөр къаяюкай хүнн патал бередал тухудай. Сүлтлан халуди лугъудай: "Чан хва Эседуллагъ, ваз вири чубанар яшлубур тирди аквазва, жегъилар фронта ава. Вун хипехъян серкөрдин хва я. Ваз гъйван-рин къадир авайди заз хъанданди чизва. Аферин ваз!"

"Яшлу Сүлтлан халуди авур тарифди зек мадни еке гъевес ва гъихътин ятланни жавабдарвал кутадай", - рикел хизида вири аяларин къенин агъсакъалди.

Къе чи вири халкъди душмандал чехи гъаливал къячур сувар къейдздавайла, дяведин залан вахтар, дишегъильринни аялрин зегъметтар, фронтда авай стхайризни вахариз къумек патал дапу пата чуగур зегъметтар рикелай алудун дұз түш. Акъалтзай несилиз ихтилалитатар авун чарасуз я.

■ **Эседуллагъ муаллим, жечни квэ гаф күй хизандикай лагъайтла?**

- Чиди савадлу несиликай я. Вучиз ятланы, стхаярин вахар вири хайibur ятланы, садбуру - Магъамедхановар, мукъубуру Жамалдиновар къизиза. Гъар жуъре фамилиири чи арада са тафаватни твазвач, - хъурун кваз ихтилал давамна Эседуллагъ стхади. Стхайрикай пуд илимдин кандидаттар, къвед Дагъустандин лайиху артисттар, сад Дагъустандин лайиху муаллим, РФ-дин образованынин гъуреметту работник я.

Зи хизанды къуд велед ава. Вирида къилин образование къачунва. Муаллимарни офицерар яз, чин хизандарни галаз, улькведенин къар са пиле яшамиш жезва.

Эхирдай за Эседуллагъ муаллимдивай "Лезги газетдикай" ихтилал авун тәлабана. Са гъевчи зараптадалди чи дустуни жавабни хана:

- Хурал тар хъанайтла, жаваб хурай! Чи муаллимрн коллектив зегъметдал, тарсарал, аяларин рикл алай устларар я. Мектебдилай къеце къиле фидай мәрекатрикайни чи педколлективди къиль къакъудайди туш.

■ **Заз малум тирвал, Эседуллагъ муаллим, жемятдин къвалихарни күн къенкүве хъайи кас я. Күн гъевескар тешкилатчынын чида?**

- За 6-класда амаз чуңгүр ягъяди я, ахпа - саз. Дербентдин педучилициде къелзаяв вахтунда музыкадин муаллим Сяди Заманова зун тар нотайрай язаяв устадрин дестедиз къабулнай. Хъартас-Къазмайрин юкъван мектебда къвалихиз башламишай 1961-йисалай за бязи йисара музыкадин тарсарни гана, художественный самодеятельностдин кружокни тешкилна. Вахт авайла, за тар хурудилай садрани вегъеиди туш. Гзаф йисара чи мектебдин художественный самодеятельностдин коллектив концер-

тдин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Чна лайиху хъиз юбилей мад се-ферда мубаракзана.

Умъур - лайихлувиледи...

Алай йисан майдин ваца (25-майдиз) Эседуллагъ Жамалдиновичан 85 йисуз тамам жезва. Им умъурда, хизандин арада лишанлу вакъия я. За юбилиярдин вичин рекъерал мад сеферда вилегъин тәлабана.

Къилел атай вири четинвилериз табана, и касди чи лезги халкъдиз, акъалтзавай несилиз, эдеб-намус, къени адетар хвена, къуллугъна. 26 йисуз Эседуллагъ Жамалдиновича школадин директордин къелунин тербия гүнин рекъяя заместителвилерин везифаар виниз тир дереҗада, агалкъунар аваз тамамарна. Тарсарин ери хажжунин мураддалди мектебда методикадин къвалихъан мектебда методикадин нетижада 34 мектебдин арада 2-чка къазанмишна. Им аяларин чирвилерин ва муаллимрн къвалихъанун ери хъсан я лагъай чал тир.

Жергедин муаллим тир бередани Эседуллагъ Жамалдиновича вич бажарагълу, пешекарвилерин алакъунар авай хъсан муаллим ва тербияя яз къалупрана.

Адан шикил са шумуд йисуз чи управленидин гъуреметдин доскада хъана. Агалкъунар цүдуралди дипломралди, грамотайранда къейднана.

Муаллим РФ-дин просвещенидин гъуреметтин работник, Дагъустан Республикаин лайиху муллим я.

Адан ученикар хъайи Мурадов Альберта, Шихъамедов Сергея мектеб къинзилдин медалдалди алакъуларна, хейлин бурын къилин ва юкъван махсус образование къачуна, улькведенин гъар са пиле хайи халкъдиз къуллугъзана.

Аял вахтарикай ихтилал вегъеила, Эседуллагъ муаллимдин чин са тымнил туриши хъана ва вичин сұйыбет давамарна:

- За буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз, хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет гъукуматдиз акси я лугуз, НКВ-дин "тройкади", фитнечийрин къун-

тидин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз,

хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет гъукуматдиз акси я лугуз,

НКВ-дин "тройкади", фитнечийрин къун-

тидин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз,

хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет гъукуматдиз акси я лугуз,

НКВ-дин "тройкади", фитнечийрин къун-

тидин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз,

хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет гъукуматдиз акси я лугуз,

НКВ-дин "тройкади", фитнечийрин къун-

тидин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз,

хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет гъукуматдиз акси я лугуз,

НКВ-дин "тройкади", фитнечийрин къун-

тидин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз,

хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет гъукуматдиз акси я лугуз,

НКВ-дин "тройкади", фитнечийрин къун-

тидин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз,

хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет гъукуматдиз акси я лугуз,

НКВ-дин "тройкади", фитнечийрин къун-

тидин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз,

хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет гъукуматдиз акси я лугуз,

НКВ-дин "тройкади", фитнечийрин къун-

тидин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз,

хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет гъукуматдиз акси я лугуз,

НКВ-дин "тройкади", фитнечийрин къун-

тидин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз,

хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет гъукуматдиз акси я лугуз,

НКВ-дин "тройкади", фитнечийрин къун-

тидин программаяр гваз Дербент, Къурагъ, Сүлейман-Стальский ва чи райондин хейлин хуриериз мугъман хъайди я. Тамашачири концертар хушвиелди къаблай...

Зи буба Целегүнин Магъамедханов Жамалдиназ, хипехъян - серкөр яз,

хусуси лапагрин сұруръяр авай. 1937-йисуз, гъя Совет г

Къагъриман ИБРАГИМОВ

Дульядин культурайрин ва динрин тарихдин музей Дербентда кардик кваз са акъван гзраф вахт туш, ам къадим шеърдин 2000-ийисан юбилей къейд авур 2015-ийисуз ачхнай. Ина дульядин халкъари икрамзавири динрикай хъсан материалар къватнава. Ислам, хашпара ва иудаизм динрин векилар агъзур ийисаралди чин арада разивал, ислягъвал аваз яшамиш жезвай чи республикада ихътин музей хъун чарасуз тир, ам арадални атана.

тарин гъал" проект иллаки рикъел аламукъдайди хъана. Тарихдинни культурадин памятникар, гузел дагъларин тъбиатдин акунрин сүретар, ширира къейднавай хътина дагъви дишегълийрин къаматар къалурунади гъазурнавай документально-художественный фильмди музейдиз тамашиз къвезвайбур ва мугъманар гъевранарина. Милли парталар алай лезги дишегълидин къамат къалурзлавай и фильм, музейдин съемкари ийидай дестеди, гузел тъбиат, тарихдин къульгэ имаратар авай Ахъзга лентиниз къачуна.

Тамашачийрин фикир гъакини "Сакральный атрибут" ва "Открытые храмы.

тур шад мярекатда ва масанрани) активнидаказ иштиракна. И кар давамардайвал я.

Музейди Лезгийрин госмуздрамтеатрдихъ галаз санал къиле тухузвай къвалахни къейд ийиз къланзава. Лазим хъай вахтара культурадин къве идара сад-садан къумекдиз къвезва. Идан нетижа тамашияр патал генани хийирлуджи жезва.

Музейдин ачух майдандал аялар уймуздарин дувъз рекъе ва гъавурда твадай гзраф проектар кардик кутунуна.

Къадин халкъарин адетрин культура-яр хъун ва абур жегъилрин арада раиж авун патал музейдин колективди еке къвалих тухузва. Аялризи жаванриз гъар жувере вердишишвилер гузвой мастер-классар хуш я. И мукъвара тухтай ихътин тарсuna музейдиз атай жаванри этнический темадай брелокар гъазурна.

Музейдин фойеда Дагъустандин гъилин устларвал квай сеняткарри, (Къубачидин заргарри, Унцукулдин кларасад нехиш атлувай устларри) гъазурнавай затларни ава. Коллективди аялриз къугъурин къайдада сувалриз жавабарни жаънидай ва абурун фикир культурадал желбайдай рекъер жаъгузрава.

Акъалтзавай неслидиз дувъз тербия гун патал музейда Дагъустандин тъвар машгъур авур ксариз талуқъарнавай гзраф мярекатар къиле физва. Ахътинбурукай сад XX асиредин Гомер - Сталь Сулейман рикъел хукиз талуқъарна къиле тухтай мярекат я. Выставкадин бинедаллас Дагъустандин бажарагътушардиз бахшнавай мярекатра школада келзлавай аялриз чи республикадин культурадин деятелири гзраф итижлу гуруштар шешкина.

Дульядин культурайринни динрин тарихдин музейда Дагъустандин художник-рин гзраф выставкайрин къиле физва. Абу-

Музейди мугъманар гъейранарзава

Дом Бога. Места Силы" вакъиайрин выставкадин проектири ни желбизава. Абура Дербент шеърдин ва райондин мулкара авай къульгэ динрин имаратрикай

ру вирида хай макандин, ана яшамиш жезвай инсанрин гузелвал чин яратмишунра зурба устадвиледи къалурнава.

Музейдин къуллугъчияр чин къвалахда алай аямдин жегъилрин фикир желбизавай жуъреба-жуъре технологийрикай менфат къачузни алахъзава. Музейдиз атайбурувай виар-шлемдин къумекдалди

(мискинрикай, килисайрикай, синагогайрикай ва динриз талуқъ культурыйрикай) ихтилат физва. Инсанриз вири динрин ибадатханайриз фидай, динриз къуллугъзлавай пак инсанрихъ галаз раҳадай, динриз талуқъ культурыйрихъ галаз таниш же-дай мумкинвал хъанва.

Винидихъ тъварар къур проектири биледаллас тешкилнавай шикилрин выставкайр газ музейда зегъмет чуғвазвай ксар Дагъустандин саки вири районриз фена. Ахъз, Хив, Къурагъ, Сулейман-Стальский ва маса районрин агъалийри и выставкайриз екес итижна. Мукъвара а выставка "Люминари" централдани хъана. Адахъ галаз музейди санал къалаҳдай икъарар кутуннава.

Музейди Къиблепатан Дагъустандин районра къиле физвай культурадин мярекатрани (Ахъзга Шарвилдин суварик, Сталь Сулейман музей ачух хъу-

мискинриз, Нарын-къеледиз виртуальни-даказ сиясат ийиз, смартфон шикилдал тухвана, шикилдал "chan гъизни" жезва.

Сагъламвал авачир, "къетен" аяларни музейдин къуллугъчирин фикирда ава. И аялар патал абурун мумкинвилерив къадай жуъреба-жуъре маҳсус проектар арадал гъизва.

Санлай къачурла, дульядин культурайринни динрин тарихдин музейда къвалих къизгъин я. Ина гъар садаз, вичин фикирди къатлудай итижлу зати жаъурна (ихътин затаралдини музей лап девлетлу я), тарихдинни культурадин рекъяй чирвал хаждай ва чи улькведин маса регионикайни цийи чирвилер къачудай мумкинвал жезва. Ихътин къалаҳрин не-тижада музейдиз къвезвай аялар, жава-нар ва гъакл яш хъанвайбур мадни савадлу, руғъдинни культурадин рекъерайни девлетлу жезва.

Хизанар вучиз чи Изва?

Замир МЕГЬАМЕДОВ, Вини Сталь

Дегъ заманайрилай чал, лезгийрал, тарихдин пишкеш яз милли хъсан адетар атанава. Къилди къачуртла, - меъъеррин. Иесидин къвале меъъер башламишдайла, вири хурруз шад жедай. Къунши папари, манидал азалтна, сар эвядай, рушариз пердеяр, месер цваз ва маса къумекар гудай. Гъайиф хъи, алай вахтунда меъъеррин милли адетрик клараС хукурнава, абура амал ийизмач. Бязи дишегълири килиграй, чеб чипиз акурай. Белки, къисмет жен, баҳтлу жен лугъуда. Бязи-бур лагъайтла, иблисвиледи, амалдарвиледи эгечид, чинеба къвалах тухуз, рушни гада танишарда. Пака, баҳтсуз хъана, чара хъъйла, тум къеъкурдай амаларда. Аллагъди вичи гъакл къхъенва лугъуда.

Рушан патахъай илчияр атаяла, къандай ихтилатар авурла, дидеди, ихтибарна, разивал гуда. Бес чаз акуриди я, руш гудалди, чехибурул, тухумдал, яшлубурал алуқъяна, гъабурал меслятна къанда. Гъи ахмакъдиз хъайти-тани малум я хъи, атай илчиири гададин тарифда. Садани садрани лугъудач ам алкаш, анашист я лагъана. Чаз, лезгийриз, меъъеррин адетар, меденият авачни? Ава эхир. Хизандин кодексарни ава, шариатдани хъен-ва: атай гададихъ галаз рушаз раҳадай ихтияр анжак диде-бубадин, хизандин арада ава. Эгер рушаз буза амачтла, яшар беъем хъанвай стха, эгер стха авачтла, ими, имидин гада азас (ивидин мукъвабурун вилик).

Психологиян илимприн доктор, Санкт-Петербургдин госуниверситетдин профессор, Россиядин медицинадин ва психологиядин ассоциациядин президент Коваленко Наталия Петровнади тестикъарнавайвал, вири ульквейра хъиз, чинани хизанар чара хъжезвай душушшар къвердавай гзраф жезва. И кар мадни нелай аслу я? Гъелбетда, инсанрилай чеплай. Бязи диде-бубайри руш, школа куягънамазди, яшар 18 иис жедалди гъульзув гуда. Яраб къвале незвай фу гзраф акъзватла, школадин партадихъай гъульзув гузвой рушариз хизан - къвал къиле тухунай вуч хабар ава? Тухай къвале итимид гъа-райила, къаридин апая гъунтл гайила, руш вичин дидедин къвализ кат хъийизва. Ахпа дидеди лугъуда: "Аллагъди гайивал я, къисмет гъахътиндя я..."

Бязибуру ихътилин гъалатризни рехъ ачух-зава. Атурай, акурай, раҳурай туплал гилигнава къван лугъуз, гуруш жедай ихтияр гузва. Ягъсузвал гилигнавай туплалдади къевиур дувъз жезвани бес? Ихътин крар чи тъбии милли меъъеррин адетриз клараС гун тушни? Туплал гала лугъуз, бязи рушарин хак ақятзава, телефонрай раҳас, гуруш жез, сейрриз физва. Кутугнавац. Ахъгин краялди бязи рушарин чи квачерик вегъезва. Бязи дидейри айиб авач, къанибур я лугъуда. Зун эсиллагъ рази туш. Кланивал лугъудай гафуналди ягъ-сузвал чунынхъун чехи гъалатни я, гунани.

Бязи рушари, къелдай чкайриз - училиштейриз, институтриз фейила, чипиз адахияр къада, чинин телефондин нумраяр вугуда, дидед-бубайрал алуқъяни тийиз, танишвилер, гурушшар тешкилда. Ихътин крар гъалатарни арадал гъизва. Рушан къиметни къве шагы жеда. Гъавиляй рушариз чир хъана къанда: ахмакъ къанивилиз кам вегъедалди, къиле акъул хъун хъсан я. А къанивилелай акъул вине хъун чарасуз ва важиблу я. Бубайрин мисалда лагъайвал, къанивал авачирди садра баҳтсуз я, акъул авачирди - умъурлух.

Дидед-бубадин гафуна, чала авай, чешне къачудай гадаярни рушар авазва, амазма. Гадайрин визифа умъурдин юлдашриз гъульмет авун я. Гъульмет хъайила, къвале берекат, дөвлет, баҳтлувал, меслятвал, сабурлувал жеда. Гъар са касдихъ түккүвей, баҳтлу хизан хъун зи мурадя.

Къатл-къатл тавур зунжураг

Майрудин Бабаханован “Келентар” романынай са шумуд гаф

Пакизат ФАТУЛЛАЕВА

Виликан дөвирдив гекъигайла, чалпаучухда хъянтай къенин ийкъан гъалара лезги литературадин классикрин юбилейриз талгук мөрекатар хъсан дережада аваз къиле фин рази ва шад жедай кар я. Амма, санлай къачурла, лезги культурадин умъурдик йигингвал кумачирди, чал, литература вилик филин кам залан хъянтай, заз чиз, фагъум авай, рикл күзвай гъар садаз тақваз туш. Чаллан илимдал машгъул жез къандай, милли газет-журналда къалахдай мурад авай, дидед чаллан муаллимдин пешедал ашукъ, хайи литературадин майданра вуч къиле физватла, гъадас фикир гузтай, келезавай жегиль лезги къе чаз, мисалда лугъузтайвал, юкъуз лампа газ къекъвейтани жагъидач.

Милли руть усавлихъ тухузтай и гъал арадай акъудай са шумуд рехъ ава. Абурукул сад - литературада къиле физтай “агъвалатрикай”, цийи эсеррикай мараглудаказ ихтилатар күдүн, абурул фикир желб авун, абурун пис-хъсан вуч ятла гъавурда тараз күмек гун, яни къе келдайбур патал цийи къилелай литературадин “ликбезар” ахъяон я.

Заз “гунагъ” тахъуй, чун литературадинай къакъуднавайбур, саки къурхутнавайбур چуд йисаралди, цийи ктаб акъатайвалди, кхъиз хъайи сад мутькудаз ухшар, цалцлам ва къуру тарифар авай хала-хатурвилин “рецензия” я... Гъелбетда, чапдай акъатай гъар са ктаб къелиз ашкъи къведайди, милли литературада гел тадайди хъун мумкин туш. Амма чипл келдайбурун фикир желб авуниз лайихъ, рутьдиз ем жедай эсерар, ара физ, лезги литературада пайдай жезва эхир - прозадани, поэзиядани. Заз чиз, “Самур” журналдин редакцияди, “Лезги газетдин” литературадин отделди, и кардиз фикир гана, лезги литература патал къимет авай цийи эсериз чин къун тавур, гъахълу, илимдин дережа авай рецензияр тешкилиз хъанайтла, лап хъсан кар жедай.

Ихътин “татлунунайл” гъульчуниз литературадин умъур яванди хъунай за чпиктаксир күтур виликан “рецензийрлай” жуван и ихтилат тафаватлуди, абурулай “артухдиг” хъунзи хиве жедайдини за къатлусва. Зун алахъда...

2017-йисуз Дагъустандин ктабрин чапханада акъатай Майрудин Бабаханован “Лекърен мани” твэр алай шириррин къатлалдай “Келентар” роман келдайла, зун цавук хълчунай. Зун гъавурда акунай: лезги литературадиз шириратдин журеда къиентай, жанрдин ис-темишүнриз жаваб гузвой мад са зурба роман атанва ва чав и карди дамах ийз тада! “Мад са”, вучиз лагъйтла, чахъ ихътин, ширирлди къиентай, Алибек Фатахован “Къатл-къатл тавур зунжураг” твэр алай роман гъеле авайди и дульшүштада рикл хутн тавун мумкин туш... Къанни къудийса авай авторди чаз тунвай устадвилин улчме, Дагъустандин

литературада вири гъейран авур, амма икъван гъяды маса садавайни гъеле къачуз та-хъянтай күкүлүш.

Роман - им прозадин жанр я. Романда вакъиайрин сегъне фирягъди, вахтар яргъал-бур жеда, къилин ва амай вири игитрин умъурдин агъвалатар къетлен, адеддинбур тушир шартлара къиле фида ва игитрин къи-лихар, гъерекатар къвезд-къвезд дегиши жердайвай чаз автордин мақьсад, эсердин асул ма-на-метлеб вуч ятла, гъам чир жеда. Гъа и ли-шанар, гъелбетда, ширирлди къиентай романдизни хасбур я. Шириратдин жанр тир поз-ма ширирлди къиентай романдилай анжак царапин түмил тир къадардадли тафаваттуш: романдив гекъигайла, поэмадин “сегъ-не” гъвечиidi, агъвалатрин девир күрүрди жеда...

Гъа ихътин лишанар чна ихтилат ийизай, чеб ширирлди къиентай къве романдизни хас я - “Къатл-къатл тавур зунжураг” ва “Келентар” романриз. Къве романдани агъвалатар лезги ватандин тарихда дерин гел тур дөвирриз талукъбур я: саки са асир идалай ви-лики къиентай А. Фатахован романдаи чаз XX асиридин эвелра Урсатада къиле фейи Чехи инкъиблиди лезги чиллерл, инсанрин къис-метриз гъайи дегишивилер ақвазватла, М. Бабаханован романдаи чун генани виликан дөвирда, XVIII асиридин эхирра, Күре магъалда къиле фейи тарихдан агъвалатрин шағы-дар ийиза. Гъелбетда, абуруз “тарихдин романа” лугъуз жедач, абурул фикир чип тү-күлүрна, “чан гъянтай” игитрих галаз сад хъиз, тарихда малум тир гъакъиқи ксар, вакъиаяр къалурнавай теснифар (“художест-венный”) - литературадин эсерар я.

Сад хътин устадвиледи лезги чилин тибиатдин шикилар, лезги сүретар, лезги къилихар, лезги адетар, лезги чал, сивин яратмишнар къалурнавай и къве эсердихъ, фагъумайла, виле ақвазтай са тафаватвал ава. Ваъ, за инал А. Фатахован роман царапин квадар тъар жүрье тир, рифмайризни са ақвапан фикир таганвай бендерикай, М. Бабаханован роман шириратдин къакъан дережадин ери авай бейтерикий ибарат тирда-кай лугъузвач. Ихтилат адакай физва хъи, “Къатл-къатл тавур зунжураг” романдин къи-лин иgit Магъамад, халкъдин велед, халкъдин умудар, мурадар күківал күнвай, адан хуштахвилихъ гелкъевзтай, ам азадви-лихъ тухузтай къагъриман ятла, М. Бабаханован романдин иgit Келентаран ва амай маса игитрин гъерекатар лезги жемятдин умудрихъ, пакадин къисметдихъ галаз ала-къада авайбур туш, абурул гъарма сад чеб чипл я. Яни “Келентар” романда са фикирдал алай, са патахъди ялзай лезги сих къватла, “лезги халкъ” лугъудайди ақваз-вач. Къве романдани агъвалатар къиле физ-вай дөвирар лезги ерийрал цай-гум, зулумдин гъурс алай дөвирар тир. Амма Магъамада, вилик экечина, халкъ квай зулумдин “зунжураг къатл-къатл” аүвнатла, Келентарда халкъ күтлуннавай “зулумдин зунжураг” ерли ақвазвач, ам хуси вичин душмандин гъльчунай ава ва ада вич эхирни мураддихъ ага-къарна - вичин буба яна къейи Гъемзедилай къан вахчуна. Келентарахъ са гъихътин ятла маса, вичин ватандихъ, “халкъ” лугъудайдахъ галаз алакъалу мурадар, ниятар авайди чаз ақвазвач...

Деге заманайрилай къенкъ къачунвай “Къатл-къатл” тухумдай тир Келентарни, Келентаран буба Шайдани, чехи буба Цуруфни, романда авай амай вири лезги жемятарни, къурай пешер хъиз, дөвирдин гарарин хура аваз яшамиш жезва: чинбүрүкай тушир ханари буюрмишава, абуруз къуллугъ ийизава, хушуналди абурун савашра иштиракза-ва. Дирибаш, дүстүрлил, бубайрин адетриз къевелай вафалу, чанар магъем къе лезги итимар къачагъвал ийиз къиль хузвайбур я, чебини са ханди мутькудаль гъалдарзавайбур ва арадилай жуван жемятар инжилу ийизавайбур я... Садан къилизни, вучиз ятла, чипин

винел алай зулумдиз аксивал авун къвезд-вач! Месела, Ашукъ Саидан вилер акъудай Сурхай хандилай кысас вахчуз кълан, са шумуд кас жегильлар атана акъатайла, Къульчукъурин къульзүбуру абуруз рехъ ганач: “Хуърз зиян жеда...” лагъанай. Мад са гъилера, Къурагъа ацукана, ханвал ийизай Сурхаяз чубандин цийи свас вичив агудиз кълан хъайила, суса адан хуруз сухай гапур пакун тъвалуна акуна, хан къиникъай хкатна, амма жегиль дишегълидин вичин чандиз къаст авуна - вичин руфуна гапур экъурна... Романда күрүз-күрүз ихтилат авунвай и къве агъвалат зулуматдин мичивиле, түрфандин къула күкүвей умуддин зелил эквер хъиз ақвазва...

Гаф гафунилай къведай хъиз, ихтилат-дай ихтилат акъатдай хъиз, “Келентар” романдин авторди, ара физ, чун фад алатай вахтариз тухузва, игитрин кылел атай вакъи-айрикай, лезги хуърерин, тухумрин тарихри-кай ихтилатар ийиза. Гъа икл чаз “Къатиш-рин” тухумдин, яни Келентаран чехи буба Цуруфан ата-буба, Ахура-Маздадиз шукур гызыздай дөвиррилай инихъ, чепл гъукум авур, чепл маса динар илитиз хъайи инсаф ава-чирия ягъирин хура ақвазай лезги къагъри-манар гъихътинбур тиртла ақвазва:

Рикл ракъ хътин, яд гайи, къастунал къеви, Вилелай нағағе гъидалди, гъидайди иви.

Атайдын къаршидиз душманар агъзур, Ҳак хъиз хура ақваздай, жаваб гуз гъазур...

Амма къе Күре пата машгъур гъурчехъян, пагъливандин сүй авай Цуруф гаф ий-сара Сурхаян гафуна авай къачагъ тир, ам, вичин десте гваз, ханди къурмишавай къал-къиргъинин иштиракчи хъайиди я. Гилани ада вичихъ авай тек са хтул, “Къатиш” тухумда авай тек са ругул Келентар, къвачи чил къурвали, Сурхай хандиз мукъва авунва: Келентар, Күредиз атанвай урусрихъ галаз дявеярийиз, яракълу дестеда хандин хчин къвалал ала...

И къадар чи “игитар” чипз вафалу, и къадар чи халкъ чипз мұтылтүгъ тир ханарин су-фатарни романда лап хъсандиз къалурнава. Са тарцин хилер хъиз, чипин арада мукъвавал авай, са иви квай и вилаятин ханар, Дербентдилай Ширвандал къван, гъарда вичин хийир патал мұкууди маса гуз, сада-сад гигиз, сада-сад яна рекъиз гъазурбур я. Түрфандин хъен хъиз, винел къвезвай Урс империядин вилик вичин ажувал гъисс авур амалдар Сурхаян вичин хиз, Нуҳидиз, Къу-рарыз къвезвай Хатунцеван тупарин хуруз фин къадагъа ийизава - женигиниз яргъа күн-талаид килигун меслятзава. Нуҳидин “эрчи тыл” тир Келентарни тъя и себебдадли сағы-диз амукъзава...

Рекъди лезги хуърер тарашзай мұыш-кувияр вилик кутуна, Къубадихъай къвезвай Хатунцеван регымдик умуд кутаз, “халкъди” килиг вуч лугъузватла: “Сурхаялай пис жеч абуру...”. Чипин кылел урусри Къази-къумуходиз катай Сурхаян чадал адан стхадин хва ва къара-душман Аслан эцигдайди нин фикирдиз къвезвай?! Үткөвем Цуруф-ба, нубатдин гъилера лезги чиллерин иесивал ийиз къланзай ягъирин, сурхайрини урусприн, дявидихъай къил баштаниз кълан хъайиди, вичин къве пабни набут руш галаз къульын фура бамиш хъана рекъизва.

Келентаран “эхиримжи” женгни вичин къанлу гачал Гъемзедилай кысас вахчунади күтлять жезва.

Гъемзедин төңгөнди хер авур Келентар урс дүхтурди сагъар хъийизва, вичин кълан руш галаз Къурагъирин къеледиз урусприн патаз акъатзава, ана меҳъерарни ийизава... Аслан ханди, къисас яз, гададин кылел бала гъункай киче хъайи гарнizonдин чехида Келентар Тиғлисиз рекъе твазва: къуй урусприн штабди “къачагърикай” Къуба хъудай дагъвийрин десте түккүррай ва десте-

дин къиле викельгъ Келентар акъвазаррай... Яни, чаз ақвазва, мадни Келентар вич вичин ихтиядин, вич вичин къисметдин иеси же-дач...

М.Бабаханован эсердин чалан, бейтерин тамамвилин, гъакъикъатдиз мукъва агъва-латрикай авунвай марагълы ихтилатрин сү-гъуруда гъатай чаз Цуруфни Келентаран къаматрай ва гъерекатрай “лезги халкъдин” ги; пакайсан сад тир миглетдин “Цир” къаванни акунайтла кълан!

Келентар лап жегиль я, адан умъурдиз къведай вакъиная гъеле вилик кума: Ярагъ Мегъамедан вязер, азадвал патал дагъий-ри тухудай зурба женгер, лезгийрин бунтар... “Яраб а члавара чагын яшдиз атай Келентар гъы пата жедатла? Романдин игитдин къис-мет гъихътинди жедатла? Яраб Келентаран чанда вичин халкъдин руть чиладай акъуд-дай, адан гъилер-къвачер күтлуннавай зун-жураг къатл-къатл ийидай къаст гъатдатла?” - къланзи-такълан зи къилиз ихътин фикирар, суалар къвездва...

Келентар ватан патал гъахъ рекъиз къве-дай умуд, дүз лагъайла, чаз авторди са уттери хъиз гузва: Тиғлисиз физ яргъал рекъиз экъечизавай Келентара вичин цийи сусаз, хва хъайитла, хцепл машгъур чехи буба Цуруф тъвар эциг лугъузва. Свас Зарбафа “Вилик къенай адалай ви хайи буба...” ла-гъайла, Келентара икл жаваб гузва: “Гуда чна адан тъвар хъжердаз ахпа...”. Яни “Къатишар” тухумдин винелай къадим гъуц Ахура-Маз-дади вичиз ихлас хъанач лугъуз авур “ля-нет” алатда: папарин гинериз садалай артух ругулар хъквэз гатлунда...

Рикл из чими, дидед чалан миже, иервал гыссиз тазвай чкаяр романда гаф ава, чаз ам мад ва мад къелиз кълан жезва. Амма Гъажи Давудалай инихъ халкъ, лезги ватанар агуддай мурад рикл авай къагъриман лезги чиллерл жанар чакар жал? Чи дөвирда ахъти-нбур чакъ, “игитар” тъварар ала, виридалай-ни гаф ава эхир - абуру гъа къадим дөвирдай атанвай гъа са ивидин веледар түшнин мегер? Хупл жедай и тамам эсердини чаз ахътин рухайрикай садаз ушшар авай игитдин къамат акунайтла. Къуй “теснифнавайды” хъу-рай - чун адан чалахъ жедай, ам чакай тирди чаз чир жедай...

Веледдин Талдикай

Цуруфан къиса

“Келентар” романдин къис

Са кас хъана дагълара, хуъзвай мал-къара, Гъадал вичин ийизай къилиз са чара.

Адахъ авай са къадар лапагар-малар, Шад жедай ам, дакурла абурун къевалар.

Вил галазни гъатдацир адаз чими къул, Алукъайла хуътлыуъхъай къабулдай вахт дул.

Гъар са дииши гъайвандин къилиз къил къачуз, Артух жезвай гъал-агъвал иисалай-йисуз.

Лапагдикай садакай авай адаз хъел: Шумуд иис тир, рекъизвай хайи-хайи къел.

Иесиди вучдай къван, къекъвездай рекъихъ, Вад къел гадрай ярамаз алуудай санихъ.

ЧУБАРУКАР

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Тапархъанар

ГҮҮРМЕТЛУ ДУСТАР!
 Ингье, акуна-такуна, иисан виридалайни гүзел, гъакъван бекаттуу ва бөзектүү тир гатун вахтни алууна. Июнь - гатун эвэл.

Школайра эхиримжиси зенгер яна, гила мектебар акылтар-заявайбуру имтигъянар вахкузва, гележсегда келунар давамардай, я таҳхайтла, производства (хүрье ва я шөгөрдө) ківалахдай планарни язава. Газаф аялар, школайра келунар давамарзайбүр, гатун лагерриз ял ягъиз фида... Гатун къайгъяур газаф екебур я. Виринра күр зирек, кар алакъыйдай гылтерни герек жесза...

1-июнь, аялар хүнин Международный югъ суварни я. Чна, азизбүр, көз и югъ риклиң сидкүйдай мубаракзава. Күй дүнья истигъ, уммуру сагъламди, яшайши күлгүйдү хүрдай!

Гатун вахтар газаф ракъурмир. Чазни чарар - күр шиширап, гыккайяр, хъсан шикилар рекье тур. Гатун чаз жумарт хъухъ вири лугъузва. Гатук тади квайди хъиз, чакни тади жесен...

Аялриз келун патал

Райсудин НАБИЕВ

Блокада

(Игит Ленинград гылкъадай экъечиунин гүүрмөтдай)

900 ийкъар, мадни ийфер
Вун гылкъада хъанай, шегъер.
Душманди вичин къацай гылпер
Валди яргы авунай, шегъер.

Норма хъанай гъар са йикъан,
Күс-гъвелни хүз багъя тир фан.
Душманд кылел эхир түрфан
Къурнай вуна, иgit шегъер.

Къейбүр лап хъанай пара,
Фу тымил жез атай чара.
Гылкъада вун хъайи къара
Лигимарнай на вун, шегъер.

Эхнай вири азиатар,
Четин къвазнай гылкъад вахтар.
А душмандин чуру къастар,
Чипиз къисмет хъанай, шегъер.

900 лагъай азгъун юкъуз
Душмандин кыл хъанай агъуз.
Чи аскерри, мани лугъуз,
Кутунай ам хурук, шегъер.

Урусат - ви чехи Ватан,
Клан я ам чаз, хъズва масан!
Сергъятдилай патан инсан
Ахъязавач чна, шегъер.

Владимир ПОРТНОВ

Бүйругъдикай баллада

И кардикай 1980-йисан 10-майдиз акъатай
“Комсомольская правда” газетда къиенвай

Кас амачиз, лап хъанвай харапла -
хүрье,
Чуккурнавай, цай яна, фашистри
мурдар,
Чилин фура дидеди чүнүнүхай
бицек
Димади чи маршалдиз къиенай
и чар.
Къавар кана, амукъай цивиндив
чулув
Хъиенвай чар, пуд пиплен,
аскердин жүрье.
Ажукуль тир бицекан сес -
хци ялав,
Аватиз клан душмандин
камалсуз кылел.
Бомбайрин цун лепейрай,
гумадин яцай
Фенай а чар фронтдиз
маршалдин гылел.
“Жуков халу, гъалиб хъухь,
ягъ душмандиз цай!” -
Аялдин сес хци тир - тир жеди
гүлле.
Физвай и сес, минайрин күквэрүн
течиз,

Течиз пехъи луслейрин ягъун,
рекъин, кун,
Физвай югъ-ийф, галатун,
ахварун течиз,
Сенгеррилай сенгеррал
къужаходава цун.
Гужлу жезвай къвердавай чи тупар,
танкар,
Чехи жезвай къвердавай
түүжүмдин лепе.
“Жуков халу, гъалиб хъухь!” -
тиктар жез гафар,
Душман жезвай дарбадагъ,
күтгүбазвай пемпэ!
Вири рекъер алудна, къачурла
Берлин,
Рейхстагдик цай кутурла,
секин жез ажугъ,
Галат хъанвай маршалди,
мурад хъиз кылини,
Жаваб кхын хъувунай хтулдиз
вичин:
“Дима, чна акудна кылиз
ви буйргүр!..”

Урус чалай таржума -
Мерд АЛИДИН.

Лап фад вахтара са хүрье амалдар квасани са нехирбан гада яшамиш жез хъана. Кваса ківалхал рикл алачир, темпел, гъүйжетралдини сиклрен амалралди вичин кыл хүзвай иблис тир.

Гада лагъайтла, - ківалахал рикл алай, экүннахъ фад къарагъыз, вичин маларни, жемятдин мал-къарани хүзвай нехирбан.

Ам, пакамлай няналди чульда гъайванар хүз, дарманрин хъчарни, яр-емишари ківатлиз, гъар юкъуз вичин дидедин виллик узэгъдакас хквдей.

Гъа икъл гаттар, гад, зулни акъатна, күүд алукъазавай. Хурун жемятди иисан къене гъазурнавай бекрат - күульукай хъультүн сүрсөт гъуэр гъазурун лазим тир.

Вацал пуд регъве алай. Гъар магъледи, чин регъвер, бандар түккүүр хъувуна, хъультүн раж реңүн патал, цил вегъена, тіварарни къхена, сиягъ гъазурнавай.

Яргы ийфар регъве регъвезвай сиягъда амалдар квасадин кесиб нехирбан гададин тіварар санал аталтна. И кар нехирбандин дидедиз тақлан хъана ва ада вичин хцивай цил масадаҳъ галаз дегишарун талабана.

Гададиз киче тушир. Квасади гада алдатмишдай фенд фадамаз түккүүрнавай.

- Хендеда къариidi хвенвай нехирбан авам я. Югъди маларин гүттүнна авай аздавай сүбъет ийиз, таб түккүүрзид жедач.

Чна регъве зурба таб авуртла, цикленни, гъурни гъадаз жедайвал гъульетда, - фикирна темпел тапархъанди.

- Яда, и залум яргы ийф гъакъл акудиз жедач. Чна къведани санал уртах циклен чрада. Циклен чурун патал лазим тир къурай як, ми-

хъи гъери, къерец хвехвер, гъуэр, ниси, къел, истивит, цантарар ва ма-са затла чи къведан патайни хъуй. Чрайла, чна къведани, сад хъиз ал-зумна, пайда, - лагъана.

Вири крат лагъайвал авуна: регъве, еке кула, инидин кірас-рикай цайл хъувуна, зурба чепре-къандал циклен вегъена, цраз баш-ламишна.

- И циклен чрадалди, чна къведан тапарар ийин. Ни еке таб авуртла, цикленни, регъве гъурни гъадаз хъуй, - амалдарвиледи лагъана квасади. Нехирбандин рикл гъасатда вичин гафар хтана, ятлани ам рази хъана.

Патарив гвай регъвера авайбүрүнни эверна, шагыдарни галаз абур тапаррин гъульетда гъатна:

Квасади башламишна: - Якъадаш, за аллатай гаттариз бурандин агъзур цил цана. Экъечайди анжак сад хъана. Яд гана, фараш хъайи бурандин къен Чирағ таңын атла патаз акъатна. Са тымил вахтундилай зун килигъайла, и къен Гүлгеричайдилайни элячына. Са варз хъана зун гелкъвез, яд гуз ва икен-цин эхирдиз килигъиз. Гелеваз фейитла, бурандин къен Самур ваңын атла пата ава. Амма буранар садни квач.

И кардикай хъел атай за, еке якъ къачуна, къен атлыз башламишна. Килигъайла, за цайи бурандин къен-цикай тіварар къунвай пуд вацалайни элячына, физ-хквездай мулькъвер хъанвай. Ингье за гъикъван хийир ганвата халкъариз, - лагъана, кваса акуваз хъана.

Нехирбанди гадади башламишна:

- Дүзүз я, зунни гъа вуна цайи бурандин къенцин гел къуна фена. А вацалайлай мулькъвер авунвайбүр гъа магъалра яшамиш жезвай халкъар тир. А ви къен гъа мулькъвери-лай фенвай. Самур ваңын атла пата,

- Гила захъ яб акала, ятла. Сад лагъайди, куыне тарсар хъсандиз келазавач. Къед жедайди, ЕГЭ-яр хъайидалай куулухъ диде-бубайрин ийир-тийир кважынава. Пуд лагъайди, папаринни итимрин парталар акахънава. Къуд лагъайди, гзафбуруз гъвечи-чехи чизмач, диде-бубади лагъай гафар япариз физвач. Машинар вертолетар хъиз гылазава. Гзафбуруз тапарзара, фитнечивал ийизва, садас-сад бегенмишзамач... Инсанар, тіветлер хъиз, ягъиз рекъизва... Начагъвилер гзаф хъанва. Жегъил хизанар чызыва. Инсанарин арада хатур-гъульет амач... Түккенвра авай гзаф сүрсөттар зөгъерламиш хъанва. Чилер тарашибава...

- Бесрай, я муаллим, бесрай! Ихътин дүньядин эхир жедайди яни?

- Эхъ, чан аялар, им дүньядин эхир я, эхир. Инал за лагъай крати гъа кар - дүньядин эхир тирди субтава... Гыкъи хъудатла, зазни чизвач...

- Чна хъуда, я муаллим, чна хъуда! Хъсандиз келайтла, амукъадачни дүнья?..

Нариман КЪАРИБОВ

Имучча - мучаяр

Чи редакциядип папкайра рагъметтуу
Нариман Къарифован хейлин эсерар ама.
Абур чна, гъар мумкинвал хъайила, келзас-
вайбурув ахгакъарда.

* * *
Яргъаризни физ, цуккверал ацукудайбур,
Ахла хүрээ, чаз вирт гъазурдайбур?

* * *
Тамара авайди ківал - магъара,
Къульди анра жедайди ахвара?

* * *
Вири амалдар гъайван я,
Верчериц ам тақлан я?

* * *
Чими чайра экъечайдайди таарар,
Емишра жедайди тіләмлү төвэрар?

* * *
Зул атайла, чи багълара жедайди дигимши,
Вириз тівар ганвайди женнетдин ёмиш?

Ces
Ces
Ces

* * *
Виризай ийидайди ківат!,
Гээф хүрекрэз гөрек тир зам!

Chay
Chay
Chay

* * *
Виризай ийидайди вацларни гъульера,
Къурла, цалцалам жез, ахватдайди

galy
galy
galy

* * *
Лацу жедай вахт чуль, дагъ, дере,
Аялриз вири газаф кландаид бере?

Kryp
Kryp
Kryp

Телепрограмма

ЛезГи
газет

ЖУМЯ, 4-июнь

РГВК

- 07:00,08.30,12.30** Время новостей Дагестана
07:20 Передача на аварском языке 12+
08:00 Мультифильм 0+
08:50 Д/с «Земля – территория загадок» 60 с.
09:15 X/ф «Коралловый риф» 12+
11:10 X/ф «Долгая дорога в дюнах» 8 с. 12+
12:50 «Первая студия» 12+
13:25 «За скобками» 12+
13:30 «Психологическая азбука» 12+
13:55 «Дагестанский календарь» 0+
14:05 «Служба Родине» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:55 А/ф «Агросектор» 12+
15:25 Д/с «Севастопольские рассказы» 11 с. 0+
16:10 Мультифильм 0+

- 16:30** Время новостей Дагестана
16:55 X/ф «Отарова вдовы»
18:10 «Круглый стол» 12+
18:45,01.15 Передача на кумыкском языке 12+
19:30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
20:00,23.00,01.00 Время новостей Махачкалы
20:20 «Подробности» 12+
20:45 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
21:55 «Время спорта» 12+
22:30 «Глобальная сеть» 16+
23:50 Д/с «Севастопольские рассказы» 12 с. 0+
01:50 «Любопытство» 12+
02:10 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
03:10 «Время спорта» 12+
03:40 «Глобальная сеть» 16+
04:10 Передача на кумыкском языке «Заманпар гете, хальк гетмес» 12+
04:45 «Подробности» 12+
04:20 «Давай поженимся!»

ПЕРВЫЙ

- 05.00** «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости. (16+).
09.25 «Доброе утро». (12+).
09.50 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор». (6+).
12.00 Новости. (16+).
12.15 «Время покажет». (16+).
15.00 Новости. (16+).
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.40 «Человек и закон». (16+).
19.45 Телегра «Поле чудес». (16+).
21.00 «Время». (16+).
21.30 Т/с «Три аккорда». (16+).
23.15 «Вечерний Ургант». (16+).
00.10 «Последний сеанс». (16+).
01.50 Комедия «Зуд седьмого года». (16+).
03.30 «Модный приговор». (16+).
04.05 Т/с «Право на правду». (16+).
04.20 «Давай поженимся!»

РОССИЯ 1

- 09:00** Канал национального вещания «Шолтавысы» (на ногайском языке) 14:30,21.05 Местное время. Вести-Дагестан
17.20 Духовная жизнь 17.45 Концерт К 80-летию Заслуженного артиста РФ Мутая Хадулаева
05.00 «Утро России». (16+).
09.55 «О самом главном». (16+).
11.00,14.00 «Вести». (16+).
11.30 Судьба человека с Б. Корчевниковым». (16+).
12.40 «60 минут». (12+).
14.55 Т/с «Рая знает все!»
17.00,20.00 «Вести». (16+).
17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
18.40 «60 минут». (12+).
21.00 «Я вижу твой голос». (16+).
22.55 X/ф «Пластмассовая королева». (12+).
02.20 Комедия «Бедная Liz». (16+).
04.05 Т/с «Право на правду». (16+).
04.20 «Давай поженимся!»

НТВ

- 04.50** Т/с «Лесник». (16+).
06.30 Утро. Самое лучшее. (16+).
08.00 «Сегодня». (16+).
08.25 Т/с «Морские дьяволы». (16+).
10.00 «Сегодня». (16+).
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 Место встречи. (16+).
16.00 «Сегодня». (16+).
16.25 «Жди меня». (12+).
18.10 Т/с «Ментовские войны». (16+).
19.00 Мелодрама «Беги, не оглядывайся!» (Россия - Украина). (16+).
20.00 Т/с «Выбор матери», 13-16 с. (16+).
19.00 Мелодрама «Беги, не оглядывайся!» (Украина). (16+).
03.00 Д/ф «Порчо». (16+).
03.25 Д/ф «Знахарка». (16+).
21.00 Т/с «Понять. Простить». (16+).
04.50 «По делам несовершеннолетних». (16+).
05.40 «Давай разведемся!»

ДОМАШНИЙ

- 06.30** «6 кадров». (16+).
06.50 «По делам несовершеннолетних». (16+).
08.25 «Давай разведемся!» (16+).
09.30 «Тест на отцовство». (16+).
11.40 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.55 Д/ф «Порчо». (16+).
14.25 Д/ф «Знахарка». (16+).
15.00 Т/с «Выбор матери», 13-16 с. (16+).
19.00 Мелодрама «Беги, не оглядывайся!» (Россия - Украина). (16+).
20.05 X/ф «Темная сторона света». (12+).
22.00 В центре событий. (12+).
23.10 Д/ф «Польские красавицы. Кино с акцентом». (12+).
23.25 Мелодрама «Упрочила». (Украина). (16+).
03.00 Д/ф «Порчо». (16+).
03.25 Д/ф «Знахарка». (16+).
21.00 Т/с «Понять. Простить». (16+).
04.50 «Смех с доставкой на дом». (12+).
05.40 «Давай разведемся!»

ТВ-ЦЕНТР

- 06.00** «Настроение». (16+).
08.15,11.50 X/ф «Верниесь в Сорренто». (12+).
11.30 «События». (12+).
12.30 X/ф «Чистосердечное привлечение». (12+).
14.30 «События». (12+).
14.50 «Город новостей». (12+).
15.05 X/ф «Чистосердечное привлечение». (12+).
15.45 Д/ф «Тайны пластиической хирургии». (12+).
17.50 «События». (12+).
18.15 X/ф «Темная сторона света». (12+).
21.15 Новости дня. (12+).
21.25 Т/с «Конвой PQ-17». (12+).
23.10 «Десять фотографий». (12+).
00.05 X/ф «Братья по крови». (12+).
01.45 X/ф «Игра без правил». (12+).
03.15 X/ф «Сошедшие с небес». (12+).
04.30 Д/с «Хроника Победы». (12+).
04.55 X/ф «Апачи». (12+).

ЗВЕЗДА

- 06.00** Д/ф «Открытый космос». Фильм 1-4.
09.00 Новости дня.
09.20 Д/ф «Открытый космос». Фильм 1-4.
10.00 Военные новости.
10.05 Д/ф «Открытый космос». Фильм 1-4.
11.20 «Открытый эфир». (12+).
13.00 Новости дня.
13.20 Т/с «Конвой PQ-17». (12+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Конвой PQ-17». (12+).
18.00 Новости дня.
18.40 Т/с «Конвой PQ-17». (12+).
21.15 Новости дня.
21.25 Т/с «Конвой PQ-17». (12+).
23.10 «Десять фотографий». (12+).
00.05 X/ф «Братья по крови». (12+).
01.45 X/ф «Игра без правил». (12+).
03.15 X/ф «Сошедшие с небес». (12+).
04.30 Д/с «Хроника Победы». (12+).
04.55 X/ф «Апачи». (12+).

КИШ, 5-июнь

РГВК

- 07:00,08.30,16.30** Время новостей Дагестана
07:20 Передача на кумыкском языке 12+
08:00 Мультифильм 0+
08:55 X/ф «Матч состоится в любую погоду» 12+
11:10 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
12:10 «Время спорта» 12+
12:45 «Подробности» 12+
13:05 Спектакль «Король Лир» (Русский Драматический театр, г. Нальчик) 12+
15:05 Д/с «Севастопольские рассказы» 12 с. 0+
15:55 X/ф «Здравствуй, мир!» 0+
16:55 «Живые истории» 0+
17:05 Д/ф «Абдулла»
17:15 X/ф «Так рождается песня» 0+
18:45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
19:30,22.30 Время новостей Дагестана
20:00 «Мастер спорта»
21:05 «Галерея искусств» 0+
21:25 «Годекан» 0+
22:55 X/ф «Семь невест ефрейтора Збрueva»
00:30 Время новостей Дагестана
00:55 «Живые истории» 0+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 Спектакль «Король Лир» (Русский Драматический театр, г. Нальчик) 12+
03:30 «Глянец» 0+
04:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:35 «Галерея искусств» 6+
04:55 «Дагестанские рассказы» 0+
19:30,22.30 Время новостей Дагестана
20:00 «Мастер спорта»
21:05 «Годекан» 0+
22:55 X/ф «Семь невест ефрейтора Збрueva»
00:30 Время новостей Дагестана
00:55 «Живые истории» 0+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 Спектакль «Король Лир» (Русский Драматический театр, г. Нальчик) 12+
03:30 «Глянец» 0+
04:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:35 «Галерея искусств» 6+
04:55 «Дагестанские рассказы» 0+

ПЕРВЫЙ

- 05.00** «Мужское/Женское». Суббота.
06.00 «Доброе утро». Суббота. (6+).
09.00 «Умницы и умники». (12+).
09.45 «Слово пастыря». (12+).
10.00 Новости. (16+).
10.15 «На дочь!» (6+).
11.15 «Видели видео?» (6+).
12.00 Новости. (16+).
12.15 «Видели видео?» (6+).
13.00 «Юмор! Юмор! Юмор!» (6+).
13.30 «Кто хочет стать миллионером?» (12+).
18.00 «Сегодня вечером». (16+).
01:35 Спектакль «Король Лир» (Русский Драматический театр, г. Нальчик) 12+
03:30 «Глянец» 0+
04:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:35 «Галерея искусств» 6+
19:30,22.30 Время новостей Дагестана
20:00 «Мастер спорта»
21:05 «Годекан» 0+
22:55 X/ф «Семь невест ефрейтора Збрueva»
00:30 Время новостей Дагестана
00:55 «Живые истории» 0+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 Спектакль «Король Лир» (Русский Драматический театр, г. Нальчик) 12+
03:30 «Глянец» 0+
04:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:35 «Галерея искусств» 6+
19:30,22.30 Время новостей Дагестана
20:00 «Мастер спорта»
21:05 «Годекан» 0+
22:55 X/ф «Семь невест ефрейтора Збрueva»
00:30 Время новостей Дагестана
00:55 «Живые истории» 0+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 Спектакль «Король Лир» (Русский Драматический театр, г. Нальчик) 12+
03:30 «Глянец» 0+
04:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:35 «Галерея искусств» 6+
19:30,22.30 Время новостей Дагестана
20:00 «Мастер спорта»
21:05 «Годекан» 0+
22:55 X/ф «Семь невест ефрейтора Збрueva»
00:30 Время новостей Дагестана
00:55 «Живые истории» 0+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 Спектакль «Король Лир» (Русский Драматический театр, г. Нальчик) 12+
03:30 «Глянец» 0+
04:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:35 «Галерея искусств» 6+
19:30,22.30 Время новостей Дагестана
20:00 «Мастер спорта»
21:05 «Годекан» 0+
22:55 X/ф «Семь невест ефрейтора Збрueva»
00:30 Время новостей Дагестана
00:55 «Живые истории» 0+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 Спектакль «Король Лир» (Русский Драматический театр, г. Нальчик) 12+
03:30 «Глянец» 0+
04:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:35 «Галерея искусств» 6+
19:30,22.30 Время новостей Дагестана
20:00 «Мастер спорта»
21:05 «Годекан» 0+
22:55 X/ф «Семь невест ефрейтора Збрueva»
00:30 Время новостей Дагестана

Дин

Вири инсаниятдиз чешнелу ксар

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин рекъял алим

(Эвэл - 2020-йисан 44-52, 2021-йисан 1-9, 11-14, 18-20-нумраира)

Мугъаммад пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хурай вичиз) **асъабрин келимаяр** (Аллагъ разихурай чтелай)

Ибн Масгъуд асъабдин (Аллагъ разихурай вичелай) **гафар** (вязер)

Виридалайни пис кеспи (къазанмишун) "риба-дин" (файда, селемдин) кеспи я. Виридалайни пис түүн (недай зам) етимдин мал түүн я. Бахтлуди - масадалай ибред къачурди, бахтсузди вичин дидед руфуна амаз бахтсуз хьайиди я. Инсандин эхир къуд къулачих (къве метралай сурухъя) ва адан карни (уымырни) вичин эхирдихъя. Виридалайнилайхулкуйиникъ (жигъада) шагыид хъун я. Низ (къисметдин) имтигъян тирди чир хъяштла, ада адад сабур ишида, низ нам чир тахъайтла, ада наразивалда (къалабулухда жеда). Ни тарабурлувал авуртла, адад еке агъзувал жеда. Ни дуныядихъ галаз дустувал авуртла, (дуныя) ам рази иши ажуз жеда. Вуж шейтландиз муттуюгъ хъайитла, ада Аллагъдиз асивалнава ван Аллагъдиз асивалнатла, Ада адад азаб гуда». (Гылайт-уль- Авлайай).

8. Ибн Масгъуд асъабди (Аллагъ разихурай вичелай): "Ни и дуныядя рия (показуха, къалл кар) авуртла, Аллагъди адан патахъяни Къияматдин Юкъуз рия иида. Ни и дуныядя "масабуруз ван хъун патал къаллрахунар авуртла (къалл ван-сес туртла), Аллагъди адан гъякъиндайни Къияматдин Юкъуз "къалл ван-сес твада" (къаллрахунарда). Ни, вич вине къуна, лавгъевал авуртла, ам Аллагъди агъзувши твада ван ни (Аллагъдин вишлум умуналяз) утанишишал авуртла, ам Аллагъди (дережайриз) хажда. (Гылайт-уль- Авлайай).

Абу-Дарда асъабдин (Аллагъ разихурай вичелай) **гафар** (вязер)

1. Абу-Дарда асъабди (Аллагъ разихурай вичелай) **гафар** (вязер)

хурай вичелай) лагъана: "Көз күй виридалайни хъсан (дугъри, диндар) ксар кланзамай къван ва көз гъяхъ гаф лагъайла, күне ам (хиве къуна) къабулзами къван күн хийрлу (хъсан) гъалда амукъда. Дугъриданни, гъяхъ хиве къазвай, ам (гъяхъ) чизвай кас адад амал ишизвайди хъизя!" (Шульб-уль- Иман, Байгъакъий).

2. Салим ибн Аби Жагъд алимди луғузувал, Абу-Дарда асъабди (Аллагъ разихурай вичелай) лагъана: "Вичиз гъич хабар авачиз (вичи гъиссни тауна), вич мутьминирин риклериз тақлан хъунинкай (мутьмин) кас мукъаят хъана канды". Ахпа ада завай хабар къуна: "Чидани ваз ам вуч кар ятла?". За лагъана: "Ваъ!". Ада жаваб хъана: "Бенеди чинеба (къильди) Аллагъдиз асивализ, гунағъар ишижеда ва, и кардиз килигна, Аллагъди мутьминирин риклериз тақлан жедай гъиссертвада. А касди (чинеба гунағъар ишизвайди) и кар гъич гъиссни тауун мумкин я" (Гылайт-уль- Авлайай).

3. Абу-Дарда асъабди (Аллагъ разихурай вичелай) лагъана: "(Гъакъикъи) хийр (деевлем) мал ва веледар газаф хъун туш, (гъакъикъи) хийр, умунтувал (мергъяматтувал, масадаз векъивал авуни-кай жув хъудай къших, къенивал), чирвилер (шлим) газаф хъун, Аллагъ-Тааладиз ибадат авунин карда инсанрихъ галаз акъажунар авун я. Хъсан (диндар) кар авурла, Аллагъдиз гъядм авунни, пис (гунагъ) кар авурла, Аллагъдиз астагъифир авунни хийрдикай я" (Гылайт-уль- Авлайай).

4. Абу-Дарда асъабди (Аллагъ разихурай вичелай) лагъана: "Күн датлана (уымурда) хийр (рэгъимар, няметар) жагъуриз алахъ ва (кунне) күн Аллагъдин "рэгъимирин шагъваррик" акатдайвал ая. Дугъриданни, Аллагъдихъ "рэгъимирин шагъварар" ава - Ада абурук Вичиз бендейрикай клан хъайибур кутазва! Күнне Аллагъдивай куль айбар (нукъсанар) къевун (чуңнүхъ авун) ва күй кичидикай (къурхувилерикай) саламатвал гун тилаба!" (Гылайт-уль- Авлайай).

(КъатIама)

КПарин вахтар (Махачкъалаада)

ИЮНЬ

Югъ	Экунин	Рагъ экъечдай вахт	Нисинин	Рагъдандин	Нянин (Гъетрен)	Месин
1	02:07	04:11	11:52	15:53	19:27	21:06
2	02:06	04:11	11:52	15:53	19:27	21:07
3	02:05	04:11	11:53	15:53	19:28	21:08
4	02:04	04:10	11:53	15:54	19:29	21:09
5	02:03	04:10	11:53	15:54	19:30	21:10
6	02:02	04:09	11:53	15:54	19:31	21:11
7	02:02	04:09	11:53	15:55	19:32	21:12
8	02:01	04:09	11:54	15:55	19:32	21:13
9	02:00	04:09	11:54	15:55	19:32	21:14
10	02:00	04:08	11:54	15:55	19:33	21:15
11	01:59	04:08	11:54	15:56	19:33	21:15
12	01:59	04:08	11:54	15:56	19:34	21:16
13	01:59	04:08	11:55	15:56	19:34	21:17
14	01:58	04:08	11:55	15:57	19:35	21:17
15	01:58	04:08	11:55	15:57	19:35	21:18
16	01:58	04:08	11:55	15:57	19:36	21:18
17	01:58	04:08	11:55	15:57	19:36	21:19
18	01:58	04:08	11:56	15:58	19:36	21:19
19	01:58	04:08	11:56	15:58	19:36	21:20
20	01:58	04:08	11:56	15:58	19:37	21:20
21	01:58	04:09	11:56	15:58	19:37	21:20
22	01:58	04:09	11:56	15:59	19:37	21:20
23	01:59	04:09	11:57	15:59	19:37	21:21
24	01:59	04:09	11:57	15:59	19:37	21:21
25	02:00	04:10	11:57	15:59	19:38	21:21
26	02:00	04:10	11:57	15:59	19:38	21:21
27	02:01	04:10	11:58	15:59	19:38	21:20
28	02:01	04:11	11:58	16:00	19:38	21:20
29	02:02	04:11	11:58	16:00	19:38	21:20
30	02:03	04:12	11:58	16:00	19:37	21:20

Диндин месэлайриз талуу суалар пайда хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхыхих.

Дин

Спорт

Чи ватандашлиз - аферин!

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И ийкъара Белоруссиядин къуршахар къунин федерациядин регбъбервиле вичин ери-бине Сулейман-Стальский райондин Къасумхуярелай тир Алим СЕЛИМОВ тайнарнава. Чна адаз жавабдар къуллугъдаль тайнарун риклин сидкъидай тебризказа, чи мурад ам мадни къван кукъушриз хажхъун я.

Грекринни римлуйирин жуьреда къуршахар къунай дуныядин къве сеферда чемпион, "Динамо-Минск" футболдин клубдин виликан гендиректор тир ам Белоруссияда яшамиш жез яргъал йисар я. И улкведин патай ада международный акъажунра вичин устадвал къалурна, спортдин лайхху мастервилли тівар къазанмишна. Чи ватандашдин кандидатура теклифайди Бе-

поруссиядин спортдин ва туризмдин министрдин заместитель А.Барауля я. "Алим - къуршахар къунин спортдин гъавурда авай кас, федерациядизи ам вичлик тухун патал тъя ихътин Цийи къуват гerek я", - къейдна ада.

* * *

ГРЕКРИННИ РИМЛУЙИРИН ЖУҮРЕДА
КЪУРШАХАР КЪУН

И ийкъара Кеферпатан Македониядин меркез Скопье шегъердай агакъай шад хабарри чи руғъ хажна. Икъл, 23 йисал къведалди яшда авай спортсменрин арада грекринни римлуйирин жуьреда къуршахар къунай Европадин къвенкъевичивал патал къиле фейи акъажунра вичин ери-бине Ах- цегъай тир Анвар АЛЛАГЬЯРОВА 60 кг-дин заланвал авайбурун арада къизилдин медаль къазанмишна. Финалда адаз И.Курочкин 9:0 гысабдалди кумукъына.

Къейд авун лазим я хы, А.Аллагъяров къвенкъевичивал патал акъажунра вичин къаршидиз экъечай са спортсмендизи са баллни къазанмишдай мумкинвал ганач. Ада вири санлай къиле тухай бягъсер 25:0 гысабдалди, къве бягъсни вахт күттэй жедалди акъалттарна.

А.Аллагъярован агалкъунрикай чна идалай виликли муштулухар гайди я. РИКЕЛ ХКИН: 2019-йисан июлдиз Испаниядин Понтеvedra шеъверда къиле фейи Европадин къвенкъевичивал патал акъажун-

* * *

АЗАДДАКАЗ КЪУРШАХАР КЪУН

Скопье шегъерда Европадин къвенкъевичивал патал 23 йисал къведалди яшда авай спортсменрин арада азаддаказ къуршахар къунайни акъажунра къиле фена.

Чаз хабар хъайивал, ана иштиракай чи мад са ватандашди - алай вахтунда Азербайжандин хъяновай командалик кваз вичин устадвал къалурзавай Жабраил ГъАЖИЕВАНИ (70 кг-дин заланвал авайбурун арада) къизилдин медаль къазанмишна. Финалда адахъ галаз бягъснииз Николай Грахмез (Молдова) экъечнавай, бягъс 5:5 гысабдалди акъалтна. Чи ватандашдин

* * *

ДЗЮДО

Алатай гъафтедин ял ядай ийкъара Москвадин областын Зеленоград шегъерда япариз зайдфаказ ван къvezvay жаван спортсменрин арада дзюдодай Россиядин чемпионат къиле фена. Ана улкведин 30-дав агакъына регионрай тир 120-дай виниз спортсменри иштиракна.

РД-дин физический культурадин ва спортдин министрстводин пресс-куллугъди хабар гузувайвал, и акъажунра чи Республикадин хъяновай командалик кваз иштиракай спортсменри къизилдин - 3, гимндин - 3 ва буурунждин 5 медаль къазанмишна. Идалди чи Республикадин хъяновай команда умуми зачётда 2-чакадиз лайхху хъан.

Шадвилелди мадни а кардикай хабар гуз кланзыва хы, Россиядин чемпионвилли тварциз лайхху хъайибурукай къве спортсмен - Руслан АСКЕРОВ (66 кг) ва Назим САИДОВ (60 кг) чи ватандашди 1-чакан къакъан кукъушриз хажхъун я.

Чи мурад лезги къегъал рухвайрихъя еке агалкъунра, абур спортдин мадни къакъан кукъушриз хажхъун я.

* * *

* * *

* * *

* * *

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин министерство
367018, Махачкала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЫЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЫЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н. ВЕЛИЕВА

Газет исис 52 сеферда акъатзава
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчил авунин рекъял Федеральны күлгүтүндин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди түккүр хъийизва.
Макъалайиз рецензия гузвач ва абур элкъевна вахкувач. Редакциядин макъалайизин авторрин фикирар садтахун мумкин я.
Газетда чап авун патал текслинав материялар гъанын делилрин дүзвилин вар берчек-виллини патхажай жавабдарвал авторрин чипин хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинов проспект, 1 "а". Печатдин къал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Иисан - ПП200

Зур иисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахканы - 17.40

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин күчө, б.

Тираж 6951

(Г) - Илишандик кыйв материалар
гъакъидын чапзайвайбур я.

12+ - Икъван яшар хъянвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мектеб эцигун талабзава

Иххулдаказ дамахзава. Күнен Уруст ва хайди тир Дагъустан Республика яшайишдин рөкөрай вилук фин патал гзаф крат кылиз акъудазава...

Заз көвөй са месэлэдии патахъай талабиз кланзаа. Кыблепатан Дагъустандын чихъ жуъреба-жыре рекъвэр агалкынтар авай жегылар чехи жезе, абуру Республикадин, улькөедин дөрөжада аваз тешклизавай конкурса, олимпиадайра көенкөөчи чаяр кызыза. Гъайиф хын, пулдин таъкьатар бес тежезвайвиял абурукай гзафбуруз чин алакъунар мадни чехи дережайра раиждай мумкинвал жезе...

Эгер күнен Кыблепатан Дагъустандын хуярерин чихъ көтөн алакъунар, бажаргъ авай аялар патал Мегъарамдхурун райондин Гъепцеэвирин хуярь школа-интернат эцигнайтла, хысан кар жедай. Инаш Лезгистандын вири хуярер патал кутугай чак я.

Заз малум тирвал, күн таъкьатрихъ Подмосковье да вижевай мектеб эцигнава. Күнен кыблепатан Дагъустандын ихътин савкъат багъишнайтла, халкъдин патай көз гъурмет мадни артух жедай..., - кхъенва Ж. Абдуразакъован чарче.

Мукъвара "Лезги газетдин" редакциядив ФЛНКА-дин Советдин член, ХМАО-Юграга кылы тухузтай квалахра РФ-дин Госдумадын депутат Н.Н. Езерскийдин күмекчи, КПРФ-дин Покачи шеъверда авай комитетдин садлагай секретарь, вичин ерибине Мегъарамдхурун райондай тир Жалаудин АБДУРАЗАДА-КЬОВАЛАЙ чар агакъна. Вичин чарче авторди РФ-дин Федеральны Собранидин сенатор Сулейман Керимовавай Мегъарамдхурун райондин Гъепцеэвирин хуярь школа-интернат эцигун талабзава.

"Гъуреметту Сулейман Абусаидович! Чна, Дагъустандын жуъреба-жыре миллиетрикай ибарат халкъди, квел ла-

Сканворд

Түккүрэйди - К. Къалажухви

Эхиз хүнин пыл	Чынгулук	Хъсанни
Кицдай акъатдай гъарай	Шулунин гъалкъа	Хразай гамуниз гудай тывал
...Саяд	Шайр Саидов	Азабар гудайды
Чилин са къус	Турп	Парча храдай алат
	Афригидин улкъе	СССР-дин игит ...Алиев
Къайгъана	Чиңкен "яракъ"	Къвачерик ...акатна
Ругул	Кылы ақвазна-вайды	

Кроссвордар түккүрзявайбурун фикирдиз

Кроссвордрин суалрин жавабар асуул падежда авай существительныйнор хүннен герек я. Чалан мулькү паяриз талкын гафар анжак тек-түк дүшүшүшүр къабулиз жеда. Чалан жуъреба-жыре паярикай тир гафар кутунилай гъейри, бязи вахтара лезги чалал акъудазавай кроссвордара урус гафарин къадарни артух жезва луъз, газет къелзайвайбуру, кроссвордар аццурунал рикл алайбуру арзаяр ийизва. Мадчна ахътин кроссвордар газетда чап тийидай къараар къабулнава.

"Лезги газетдин" акъудун патал кроссвордара түккүрзявайбурувай чна и шарттар вилив хүннен талабзава.

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТ"

Подписка - 2021

Подписка

2021-йисан 2-пай патал газеттын сайт: lezgigazet.ru

+7 989 653 42 35

@LezgiGazet

е-майл: lezgiGazet@yandex.ru

Интернет
журналын
птичи

ГАЗЕТДАЙ

ЛЕЗГИИРН ТАРИХДИЗ, ЧИЛАЗ

КХЫДАЙ КЫМЕТ:

Почтадын отделенийрай:
рутуда вицера - 469, 92 м.

Дагпечатдин киоскрай:
рутуда вицера - 228 м.

Редакциядай:
рутуда вицера - 162 м.

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" - ГЪАР СА КІВАЛИЗ!

МЕДЕНИЯДИЗ, ДИНДИЗ ТАЛУКЧЫ
ВА МАСА ХАБАРДАР
КІЕЛІЗ ЖЕДА

КҮФ ФИКИРДИЗ!

Газеттын патхъай талар хайтта,
8928-584-16-72
нумрадыз зенгая.

ИГРАМИ ВАТАНЭГЪЛИЯР! 2021-йисан 2-пай патал күрк алай газетар, журналар кхыдай вахт алуънава. Чна квезд хайт чалал акъатзавай "Лезги газет" кхынин эвер гузва. Зур иис патал "Лезги газет" почтадын отделенийрай - 469 манатни 92 кепекдихъ, "Дагпечатдин" киоскрай - 228 манатдихъ, редакциядай 162 манатдихъ кхыз жеда.

Къейд ийин хын, "Дагпечатдин" киоскрай газет кхынин кыметтүн тирди фикирда къуна, Кыблепатан Дагъустандын са шумуд районда киоскар ахъяна. Абуру Ахъчэя, Мегъарамдхурые, Къасумхурул, Белижда ва Дербент шеъверда ава. Газетар, журналар кхыдай вахт июндидан эхирдады давам жеда. Суалар пайда хайтта, телефондин 8 928-584-16-72 нумрадыз зенгая.

Композиторрин словарь

М.МАГЬМУДОВ

Мукъвара чав Хив райондин Фиригирин хуярый тир жегъил писатель-музыкада Эдуард Ашурагъаеван нубатдин ктаб агакъна. Автордин ирид лагъай ктаб Дагъустандын композиторрин биографийрин куърь словардин къайдада аваз акъудана. Ам урс чалалди кхъенва. Композиторрин биографийрин словардин "Цийи Кавказ - Къуредин ярап" күлтүрадын централдин чапханади дүльяна къалурна.

Цийи словарда Дагъларин улькөдиз музыкадын алем ачхай къудкъад композитордикай шикиларни галаз куърь делилар гъятнава. Авторди и ктаб вичиз тарс гайи, вичин насыгъатчияр хайт, Дербентдин Д. Ашуреван твэрүнхъ галай музыкадин унилиштедин педколлективдиз бахшазва.

2015-йисалай Э. Ашурагъаева яратмишүнрин рекъе галатун тийизиз ва бегъерлудаказ къалурна. Ийисара ада Дагъустандын гъа жергедай яз лез

гийрин, милли музыкадин искусство дикай ктабар кхъенва, газетар, журналар милли музыкадин, аллатай ва алай девирдин композиторрикай, манидаррикай маъвалияр чапзава.

Чи фикирдади, Эдуард Ашурагъаеван ктабар музыкадин унилиштейрин муаллымар, студентар ва гъакыни милли күлтүрада рикл алайбур патал хъсан савкъатар хъанва.

Чна автордиз Цийи ктаб риккин сидкъидай мубаракзава.

Утерянный аттестат о полном среднем образовании серии Б №9470404, выданный в 2006 году Гогазской СОШ Ахтынского района РД на имя МУРСАЛОВА Айбека Ахмедовича, считать недействительным.

Утерянная зачетная книжка, за №0209 выданная на имя САРКАРОВА Марата Робертовича Северо-Кавказским институтом ВГЮУ (РПА Министерства России) г. Махачкала, считать недействительной.

Нашедшего прошу вернуть. Тел.: 8(964) 003-01-54

"ЛГ"-дин 20-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

дүйз ЦАРАРА: 5. Аслан. 6. Устлар. 10. Эмир. 11. Дишлема. 12. Абас. 13. Чахма. 17. Ахлак. 19. Балабан. 20. Зулдан. 21. Къалтак. 24. Къанажаг. 26. Афата. 27. Атлас. 30. Чиле. 32. Курмал. 33. Свар. 34. Пирш. 35. Зурын.

ТИК ЦАРАРА: 1. Усал. 2. Файда. 3. Услар. 4. Мара. 7. Имадад. 8. Алкъвар. 9. Жасад. 14. Малумат. 15. Тадарал. 16. Салават. 18. Хажалат. 22. Шанкап. 23. Ифрит. 25. Кланлар. 28. Эксик. 29. Улгуч. 31. Езиц. 3